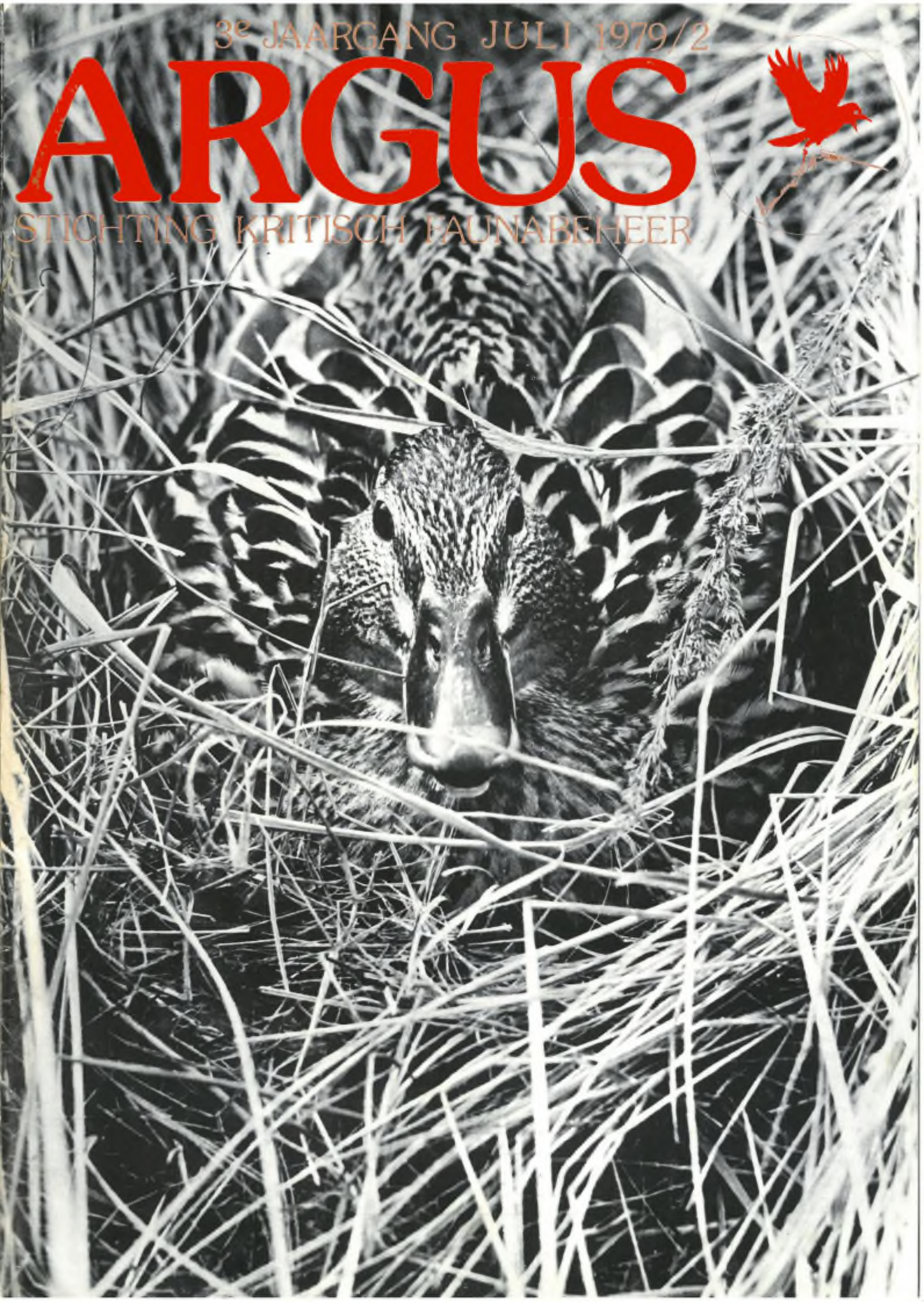

3e JAARGANG JULI 1979/2

ARGUS

STICHTING KRITISCH FAUNABEHEER

VOGELS VAN HET VRIJE VELD

Als Jan P. Strijbos, de eminence grise van de Nederlandse natuurjournalistiek, de nieuwe correspondentiekaarten van het Comité voor de Zomerpostzegels als volgt zou aankondigen:

“Ofschoon ieder weldenkend mens in Nederland de moord op de trekvogels in de zuidelijke landen afwijst en de strijd daartegen toejuicht, beseft niet iedereen dat wij hier in Nederland niet zo gastvrij zijn als wel wordt voorgesteld. Een groot aantal vogelsoorten, voornamelijk wintergasten zijn in ons land niet voldoende beschermd. Zij missen de protectie die zij zo volop verdienen. Zij zijn volgens de thans geldende jachtwet bejaagbaar. Om aan dat euvel meer bekendheid te geven heeft de Stichting Comité voor de Zomerpostzegels besloten, in overleg met de Stichting Kritisch Faunabeheer, een eerste serie ‘Vogels uit het vrije veld’ uit te geven. In deze eerste serie vogelkaarten zijn nu opgenomen de Meerkoet, de Watersnip, de Poelsnip, de Houtsnip, het Bokje, de Slobeend, de Goudplevier, en de Kleine Rietgans. De heer Piers Hayman van het landgoed Caprera in Bloemendaal stelde acht aquarellen beschikbaar, terwijl de Haarlemse bioloog P. van Zalinge een verantwoorde tekst verzorgde.”

- en als de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging een protest bij de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat zou indienen omdat de tekst op de kaarten volgens die vereniging een sterk tegen de jacht gerichte tendens vertoont;
- en als de VVD-kamerleden Waalkens en De Beer aan Staatssecretaris Smit-Kroes (VVD) zouden vragen, de kaarten uit de handel te nemen,
- dan zou het zonneklaar zijn dat deze kaarten in geen enkel Nederlands huisgezin mogen ontbreken zodat iedereen zich in volle vrijheid een beeld over de jacht in Nederland zou kunnen vormen.

In ieder geval zijn de kaarten te bestellen bij de penningmeester van de SKF, giro 3522188, Den Haag. Voor f 5,20 (f 4,— plus f 1,20 porto) ontvangt u acht prachtige kaarten met enveloppen.

MEDE- WERKERS GEVRAAGD

In toenemende mate wordt een beroep gedaan op de Stichting Kritisch Faunabeheer gedaan om lezingen te houden en stands te bemannen. Om aan die vraag te kunnen voldoen moeten wij ons medewerkersbestand uitbreiden.

Indien U een dergelijke taak zou willen vervullen, meldt U dan aan bij het secretariaat, postbus 76 's-Graveland.

UPGRADING OF NATURAL VALUES IN THE CENTRAL NETHERLANDS

Ir. G. Nijland and Drs. H.S. van de Veen

Foundation for Critical Wildlife Management - 1978 -
Stichting Kritisch Faunabeheer

Upgrading the natural values of the central Netherlands.

Ir. Guido Nijland en Drs. Harm van de Veen schetsen een beeld van een volwaardige Veluwe mét Wisent en Wolf. Deze wetenschappelijke mededeling is te bestellen door f 5,95 over te maken op giro 3522188 t.n.v. penningmeester Stichting Kritisch Faunabeheer, Den Haag onder vermelding ‘Veluwerapport’.

Argus is gratis voor donateurs die minstens f 15,- per jaar betalen. Losse nummers f 2,50 excl. porto, te bestellen door storting op postgiro 3522188. Het blad verschijnt viermaal per jaar. Overname van artikelen of gedeelten hiervan is toegestaan, mits de bron uitdrukkelijk wordt vermeld. Overname van illustraties zonder toestemming is niet toegestaan.

REDACTIE:

Midas Dekkers, Norman van Swelm en Harm van de Veen.

REDACTIEADRES:

Herenstraat 21, 2282 BP Rijswijk ZH.

LAY-OUT:

Fred Hess

DRUK:

Jaap Kaal, Nieuwe Herengracht 61, 1011 RP Amsterdam.

ADMINISTRATIE EN EXPEDITIE:

H. van Everdinck, Hoge Zijde 7, 2543 XP Den Haag.

MEDEWERKERS:

Ineke van den Abeele, Heleen Landman, Mouse van Olphen, Fred van Olphen, Marijke van Schaik, Rita Stockmann en Anneke van Swelm.

DE STICHTING:

De Stichting Kritisch Faunabeheer is op 11 december 1975 opgericht. Het doel van de Stichting Kritisch Faunabeheer is het bevorderen van een wetenschappelijk en moreel verantwoord faunabeheer. Dit doel tracht de stichting te bereiken door onder meer:

- * het toetsen van de faunabeheersmaatregelen aan de doelstelling,
- * het verrichten en stimuleren van onderzoek,
- * het bekendmaken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en het publiek.

SECRETARIAAT:

Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland, tel. 02945-1319.

BESTUUR:

In het bestuur van de stichting hebben zitting: D. Brand, Mevr. R. Boeve-Bant, H. van Everdinck, H. Gallacher, J. Kattens, Mevr. H. Landman, H. Niesen, P. Slot, Mevr. R. Stockmann, N. van Swelm en P. van Zalinge.

INHOUD ARGUS JULI 1979/2

4.	Nieuwe redakteur	28.	Jacht in Berkheide
5.	Bestuur in het vizier	30.	Cartoon
7.	Kievitseieren 1979	31.	Bescherming Roek kost moeite / Gaaienlariekoek
10.	Faunakartering heilzaam?	32.	Komen pijl en boog terug
	Reacties	35.	Faunawinkel
12.	De Europese jager		
13.	In heel Europa		
16.	Jagen is.... maatschappelijk werk / Rede voorz. KNVJ		
18.	Op het droge / Walvisstrandingen		
22.	Nogmaals Natuurbehoud		
24.	Zeehondenjacht in Brouwershavense Gat in 1957		
27.	Kamervragen: Jacht en botulisme		

Mogen wij u vriendelijk verzoeken om, zodra U van ons een accept-girokaart heeft ontvangen, uw **donaties** voor **1979** over te maken?

Het speciale **vossennummer** en het speciale **walvisnummer** van Argus kosten in de losse verkoop f 5,-.

Stuur Uw **knipsels** naar het **knipselarchief SKF, p/a Drs. H. Romers, Raadhuislaan 4, 3951 CH Maarn**. Vermijd het gebruik van plakband en spaar postzegels door Uw knipsels maandelijks te sturen. Toezending van berichten uit kranten, artikelen uit weekbladen e.d. die betrekking hebben op faunabeheer, jacht, stroperij, dierenhandel enz. wordt zeer op prijs gesteld.

Stuur Uw overig documentatiemateriaal zoals tijdschriften, boeken, wetenschappelijke artikelen e.d. naar ons **Centrale archief, p/a D. Brand, archivaris SKF, Burg. Wesselinkstraat 449, 3145 SV Maassluis**.

Knipselkrant, donateurs die geïnteresseerd zijn in toezending kunnen zich voor f 25,- per jaar abonneren (niet-donateurs f 45,-) via de penningmeester Stichting Kritisch Faunabeheer, postgiro 3522188, Den Haag. In 1979 zal de knipselkrant 6 x per jaar verschijnen (nu 4 x).

Foto / Filmdienst en Fotoarchief SKF, coördinator Fred Hess, Ocarinalaan 218, 2287 RG Rijswijk, tel. 070-946482. Oud en nieuw foto- en filmmateriaal wordt graag ontvangen. Zij die actief mee willen werken en/of over bijzondere kennis en vaardigheden beschikken dienen zich bij de coördinator te melden.

Propagandafonds: wij willen nog meer dan nu al het geval is de idealen van de stichting uitdragen. Dat kost enorm veel geld. Daarom hebben wij een propagandafonds in het leven geroepen. Alle bijdragen zijn welkom. Stort uw bijdrage op postgiro 13093 t.n.v. Propagandafonds Stichting Kritisch Faunabeheer, Den Haag.

ILLUSTRATIES:

Herman Cleine pag. 30; Fred Hess: pag. 5, 8, 13, 14, 21, 24, 25, 26, 28, 32; Rijksmuseum voor Nat. His., Leiden pag. 18,19,20

Nieuwe redakteur voor ARGUS

Argus heeft er een nieuwe redakteur bij: Harm van de Veen. Voor vele lezers geen onbekende. Zijn ideeën over een natuurlijke Veluwe liggen ons nog vers in het geheugen. Ze vormen het fundament voor het natuurbeheer zoals dat in de toekomst op de Veluwe maar ook in andere delen van ons land gevoerd zal worden. Op 21 mei j.l. promoveerde hij aan de Rijks Universiteit van Groningen op het proefschrift 'Food selection and habitat use in the red deer (*Cervus elaphus* L.)- Voedselselectie en terreingebruik door het edelhert (*Cervus elaphus* L.). Hieronder drukken wij de bij het proefschrift gepubliceerde stellingen 2 t/m 9 af. Ze geven zijn gedachten over het moderne faunabeheer op niet mis te verstane wijze weer.

- 2 De belangrijkste oorzaken voor het ontstaan van schilshade aan naaldbomen zijn gebrek aan meer geprefereerd natuurlijk voedsel als heide en bladeren en scheuten van loofbomen, onaangepaste bijvoeding en de door de niet altijd even gelukkige jachtmethoden geïnduceerde schuwheid, waardoor lokale concentratie van herten en overbegrazing in de hand worden gewerkt.
- 3 In een dichtbevolkt land als Nederland is het instellen van rustgebieden voor grofwild alleen te rechtvaardigen als tijdelijke maatregel; op langere termijn biedt de positieve conditionering aan mensen het voordeel dat mens en dier beide een beter gebruik zullen kunnen maken van hetzelfde biotoop.

Geist, V. 1971 A Behavioural approach to the management of wild ungulates. in: Duffey, E. & Watt, A.S. (eds) The scientific management of animal and plant communities for conservation. Blackwell, Oxford.

- 4 De *weidelijke* jacht en de sportvisserij zijn vormen van vrijetijdsbesteding waarbij het toebrengen van ernstig letsel aan dieren eerder regel dan uitzondering is en dienen daarom, net als eertijds het katknuppelen en het palingtrekken, te worden afgeschaft.
- 5 De bij het natuurbeheer vaak gehanteerde stelregel 'alles is overal en het milieu selecteert' geldt zeker niet voor vele zoogdieren en enkele lokaal uitgeroeide stootvogels; in het kader van een meer offensief natuurbeschermingsbeleid is het dan ook noodzakelijk dat de in Nederland t.a.v. de reïntroductie van de bever en de visarend nog bestaande koudwatervrees op korte termijn wordt overwonnen.
- 6 De stelling van Hendrix dat de introductie van grote zoogdieren in Nederland niet of nauwelijks te rechtvaardigen zou zijn getuigt niet van inzicht in de functionele relaties tussen grotere zoogdieren en hun milieu en gaat bovendien voorbij aan de positieve effecten van bijvoorbeeld de wisent op het boscossysteem inclusief de verhoging van de draagkracht voor tal van kleinere dieren.

Hendrix, J.A. 1978 Natuurpark de Maashorst: landschapsplan voor de ontwikkeling van natuurschoon en recreatie. Proefschrift, Delft.

Grodzinski, W. & Pucek, Z. (eds) 1975 The role of large herbivore mammals in woodland ecosystems. Polish Ecological Studies Vol. 1, No. 2. Warszawa.

Westhoff, V. 1967 De invloed van het wild op de vegetatie. Nederlands Bosbouwkundig Tijdschrift 39(5): 218-232.

Van de Veen, H.E. 1975 De Veluwe natuurlijk? Gelderse Milieuraad, Arnhem.

- 7 De grootschalige toepassing van verschralingstechnieken kan ertoe leiden dat voor de grotere herbivoren Schraalhans keukenmeester wordt.
- 8 Het gaat niet aan te pleiten voor de tijger in straatarme en dichtbevolkte landen wanneer wij in Westeuropa de wolf - als manifestatie van een hersteld ecosysteem - geen reële kansen willen geven.
- 9 De herplantplicht bevordert noch de rationele produktie van hout noch de ontwikkeling naar meer-natuurlijk bos.

Stuur een kaart naar de Minister-President

In deze Argus vindt U twee ansichtkaarten die geadresseerd zijn aan de Minister President. Frankeer, onderteken en stuur ze hem toe. Overstelp hem met kaarten. Laat ook vrienden en bekenden kaarten sturen. Ze zijn te bestellen via giro 3522188 t.n.v. SKF, Den Haag. De prijs is f 0,80 p.st. of 10 voor f 3,-(porto inbegrepen).

Groeiende twijfel aan de jacht

... heb jij dat nou ook? ...

BESTUUR IN HET VIZIER

door Hugh Gallagher

Wat wij gedaan hebben

De uitgehongerde ganzen die begin dit jaar het barre winterweer in Nederland ontvluchtten en een goed heenkomen trachtten te vinden in Frankrijk, zijn bepaald door het ongeluk achtervolgd. Onmiddellijk na aankomst werden ze bij tienduizenden het slachtoffer van de Franse jagers, die nietsontziend hun sport bleven bedrijven. Dit tot gruwel van alle vogelliefhebbers. In reacties op vragen van kamerlid Terlouw besloot minister Van der Klaauw zich tot zijn Franse collega te wenden met het verzoek, aan de ganzenslachting een einde te maken. Tegelijkertijd bracht de stichting Kritisch Fauna beheer de Franse regering telegrafisch op de hoogte van haar ergernis en nam zij contact op met Ligue Française pour la protection des oiseaux. Dank zij deze op elkaar afgestemde acties, is de Franse regering, die overigens niet uitblonk in daadkracht, in ieder geval in verlegenheid gebracht, zodoende mag worden gehoopt dat ze in het vervolg zorgvuldiger met 'onze' ganzen zal omspringen.

Eveneens vanwege de strenge winter moesten wij de voor februari geplande persexcursie een maand uitstellen. Het werd 13 maart. Op die dag zijn we met een klein aantal dagblad- en radiojournalisten door de Flevopolders en Friesland getrokken om er de ganzen te bekijken. Onderweg werd informatie gegeven over het door de SKF uitgeroepen ganzenjaar. In de bus werden veel geanimeerde gesprekken gevoerd tussen journalisten en bestuursleden van de stichting. Achteraf kan dan ook worden gezegd dat de goed georganiseerde ganzenexcursie annex rijdende persconferentie zeer is geslaagd. Dus hebben we het plan opgevat, in het najaar een tweede ganzentocht te maken.

In april verzond de Stichting Kritisch faunabeheer tezamen met 11 andere natuur beschermingsorganisaties een brief aan de regering, waarin een betere bescherming van de ganzen werd bepleit. Bovendien werd hierin gevraagd om meer onderzoek naar foeragegedrag en schadepreventie.

Naast de ganzen zijn het voornamelijk de kieviten geweest die ons dit voorjaar hebben beziggehouden. En niet alleen ons. In de kranten verschenen veel inge-

zonden brieven waarin door vogelliefhebbers voor beëindiging van de raperij werd gepleit. En ook buiten de kring der natuurbeschermers schijnt men meer oog te krijgen voor de kwalijke kanten die aan dit bedrijf kleven. Allerlei restaurants en comestibleszaken die vroeger enthousiast kievitseieren aanprezen verkochten ze dit jaar niet meer. Bovendien blijken steeds minder autoriteiten bereid het 'eerste' ei aan te nemen. In Friesland werd rond onze stichting een (overigens erg amusante) 1 aprilgrap geweven. Meer over deze en andere kievitenzaken vind u elders in dit nummer.

Op 10 maart is te Leiden de jaarvergadering gehouden. Het is een gezellige dag geworden, ook al mochten we iets minder kritisch-faunabeheerders verwelkomen dan andere jaren. Vermoedelijk is Leiden te excentrisch gelegen. Daarom zullen wij volgend jaar naar een andere vergaderplaats uitkijken. Na afloop van het officiële gedeelte gaf Dr. Drenth een onderhoudende informatieve voordracht over de invloed van ganzen op hun fourageergebieden.

Begin maart ontvingen wij alarmerende berichten over houtduivencampagnes door de Limburgse afdeling van de KNJV. Maar liefst 1500 jagers maakten zich op om op 3, 10 en 17 maart zo veel mogelijk houtduiven te doden. Als argumentatie voor dit macabere lentegebeuren werd gesproken van wel 'één miljoen

duiven in limburg,' die schade aan erwten en bonen zouden veroorzaken. Navraag bij het landbouwschap te Den Haag en Limburg leerde dat het getal van 1 miljoen volkomen uit de lucht was gegrepen en dat de verhalen over schade op zijn zachtst gezegd voorbarig waren. Dat het georganiseerde jagerscomitee de duivenhouders op het hart drukte tijdens de genoemde data hun prijsvliegers binnen te houden, doet het ergste vrezen voor de soortkennis en het onderscheidingsvermogen van de schutters. De SKF heeft in de limburgse pers haar bezwaren tegen het onzalige gebeuren uiteen kunnen zetten. Tevens hebben wij de KNJV verzocht haar Limburgse afdeling tot de orde te roepen zij het zonder resultaat.

Het bestuur van de stichting Natuur en Milieu heeft gunstig beslist over ons verzoek tot de stichting te worden toegelaten. Daar zijn we erg blij om.. Zoals bekend, vormt Natuur en milieu het overkoepelend orgaan van alle provinciale milieufederaties en een aantal landelijke natuurbeschermingsverenigingen. Aangezien de Stichting Kritisch Faunabeheer veel waarde hecht aan samenwerking en overleg, achtte het bestuur het wenselijk tot dit nationale platform toe te treden. Gehoopt mag worden dat de gereserveerde houding die bepaalde verenigingen in het verleden wel eens hebben inge-

---

Houtduif in Limburg vogelvrij.

nomen dank zij een frequenter en intensiever contact zal kunnen plaatsmaken voor een meer positieve instelling ten opzichte van onze stichting.

Begin juni verscheen in diverse kranten het berichtje dat bij Wilp een bruine ekster was geschoten. De motivering die de dappere schutter voor zijn daad gaf, was dermate stupide, dat het bestuur dit droevige wapenfeit heeft gehonoreerd met de Loden Kraai, onze prijs voor onverantwoord faunabeheer.

Elders in dit nummer vindt u hierover meer informatie. Tijdens de bestuursvergadering van 16 juni is besloten het bestuur aan te vullen met twee personen, te weten Heleen Landman en Piet Slot. Beide hebben in het verleden al veel tijd en energie aan de SKF gegeven. Naar wij verwachten zullen zij ook als bestuurslid belangrijke bijdragen aan het werk van de stichting gaan leveren.

Waar wij mee bezig zijn

Het ganzenjaar vraagt momenteel al onze aandacht. Wij hopen dit najaar wanneer de eerste ganzen uit het hoge noorden ons land binnentrekken paraat te zijn met verschillende activiteiten. Op het programma staan onder meer een af-fichewedstrijd en een tekenwedstrijd. In het volgende nummer meer hierover. Het afgelopen winterseizoen hebben ons van verschillende zijden verzoeken bereikt om lezingen te verzorgen of aan forumdiscussies deel te nemen. De behoefte aan informatie over het werk van de Stichting Kritisch Faunabeheer groeit duidelijk. Het bestuur wil daarom tijdig zorgen voor uitbreiding van het aantal personen die de ideeën van kritisch faunabeheer op een geïnteresseerd gehoor kunnen overdragen. Er is een speciaal programma opgesteld om mensen die zich voor dit moeilijke maar dankbare

werk zullen aanmelden te instrueren. Graag vraag ik hierbij uw aandacht voor de elders in dit nummer opgenomen oproep.

Wat wij zullen gaan doen

Aan de voorbereiding van het Veluwe-symposium van begin volgend jaar wordt met man en macht gewerkt. Zodra datum, plaats en programma bekend zijn volgen nadere mededelingen. Vast staat in ieder geval dat de Stichting Kritisch Faunabeheer en de Gelderse Milieufederatie (de beide organisatoren van het symposium) mikken op een bijeenkomst waar wetenschappers, beleids mensen en niet in de laatste plaats ook 'gewone' natuurbeschermers zich grondig kunnen informeren over de moderne ideeën met betrekking tot het natuurbeheer van het zo waardevolle Veluwegebied.

BRUINE EKSTER WINT LODEN KRAAI

De jury, die belast is met de uitreiking van de Loden Kraai, heeft deze toegekend aan de heer Antoon Boom, te Wilp. De prijs wordt regelmatig toegekend om de aandacht te vestigen op wantoestanden in het nederlandse natuurbeheer.

De heer Boom kwam op 13 juli j.1. uitgebreid in de pers met een door hem geschoten bruine kleurvariant van de ekster. De hierbij gedane uitspraken hebben o.a. geleid tot de toekenning. 'Eksters behoren tot het schadelijk wild'. Deze schadelijkheid is echter nimmer bewezen, er zijn integendeel aanwijzingen dat zij een niet te onderschatten ecologische functie vervullen. Opgezet is een dergelijk exemplaar echter veel geld waard, soms wel f 500.-.

'De bruine ekster werd gediscrimineerd door zijn zwart-witte medebroeders'. Deze oplossing van rassenvraagstukken is al even simpel als doeltreffend en schetst een beeld van veel jagende natuurliefhebbers. 'Het dier had toch niet lang meer te leven'. Deze overtuiging wordt door de jury gedeeld, tenslotte lo-

pen er maar liefst 40.000 mensen met een jachtgeweer in Nederland rond.

'Het is maar goed dat ik geschoten heb, meer jagers hadden het beestje op het oog'. Vogelkenners, uitsluitend met de kijker gewapend, ook!

De jury tekent hier nog het volgende aan:

Deze zeldzame bruine kleurvariant heeft een bijzondere waarde voor een nadere bestudering van het gedragspatroon van de soort. Helaas is deze mogelijkheid nu verloren gegaan. Bovendien is door de publiciteit een verhoogde interesse gewekt voor 'bruine' eksters. Het is niet onwaarschijnlijk dat ook bruine, jonge koekoeken en torenvalken hiervan het slachtoffer worden. Bovendien broedt de laatste ook nog vaak in verlaten nesten van eksters.

Door zijn houding, motivatie en argumentatie geeft de heer Boom er blijk van volkomen onbekend te zijn met de moderne ecologie en de consequenties hiervan voor een verantwoord beheer van de fauna.

KIEVITSEIEREN 1979

door Tom Loorij, voorzitter
kievitencommissie

Nu het seizoen waarin de kievitseieren mogen worden geraapt al weer enige tijd achter de rug is, is het zaak de balans op te maken.

In het hieronder volgende artikel zal een overzicht van onze activiteiten in 1979 worden gegeven en wat het resultaat daarvan is geweest.

PETITIE

Een van de argumenten van de Stichting tegen het rapen van kievitseieren is, dat Nederland hierdoor in politiek opzicht zwak staat bij protesten tegen jacht en vogelvangst in andere Europese landen en bij het streven naar harmonisatie van de vogelbeschermingswetgeving in Europa. De richtlijn voor de bescherming van vogels die het Europese Parlement na lang touwtrekken heeft aangenomen laat de jacht op de kievit in landen buiten Nederland nog steeds toe. Evenals het eieren zoeken in Nederland trouwens. We hebben dan ook de leden van het Europese Parlement - en de Raad van Europa - een petitie gezonden, waarin we op het verschil in wetgeving betreffende de kievit wijzen en hebben gesteld dat noch voor de jacht op de kievit noch voor het eieren zoeken enige noodzaak bestaat. Wij drongen aan zo snel mogelijk te komen tot een uniforme wetgeving in de EEG-landen en een onmiddellijk verbod van de jacht op de kievit en van het rapen en handelen in kievitseieren. De petitie is mede-ondersteund door het Coördinatiecomité voor de Bescherming van Vogels in België, La Ligue Française pour la Protection des Oiseaux en de Irish Wildbird Conservancy. Van het Europese Parlement is bericht ontvangen dat de petitie in behandeling is genomen onder nr.28/78 met als onderwerp 'Assuring the survival of Lapwings'. Van de Raad van Europa is nog geen reactie ontvangen. We hopen dat op Europees niveau de ambtelijke molens niet al te traag werken en dat de petitie voor het volgen-

de seizoen iets bij de regeringen van de betrokken landen kan bereiken.

MR. GEERTSEMA

Natuurlijk heeft de Stichting zich ook dit jaar weer verzet tegen het aanbieden van het eerste kievitseitje. In een lange brief hebben we onze bezwaren aan Minister Wiegel van Binnenlandse Zaken uiteengezet en er bij hem op aangedrongen de burgemeesters en de commissarissen der Koningin te verzoeken het eerste ei niet te accepteren. Deze brief was voor het Algemeen Dagblad aanleiding om bij alle commissarissen te informeren of men zijn ei nog bij hem of haar kwijt kon. Dat bleken er nog twee te zijn, Rijpstra van Friesland en Geertsema van Gelderland. Op Binnenlandse Zaken werd begrip getoond voor onze bezwaren. De heer Wiegel vond echter dat het niet op zijn weg lag zelf handelend op te treden. De Stichting moest dat zelf maar doen. Hierdoor gesteund hebben we toen de heren Rijpstra en Geertsema een brief gestuurd met een afschrift van de brief aan Wiegel en van diens antwoord. Op 30 maart kwam het verheugende bericht dat de heer Geertsema op zijn vroegere standpunt was terug gekomen en had besloten op pedagogische gronden het eerste ei voortaan te weigeren.

EIERZOEKVERGUNNINGEN

In de Vogelwet van 1936 staat dat men kievitseieren uitsluitend mag zoeken met schriftelijke vergunning van de grondgebruiker. We hebben allerlei landbouworganisaties geschreven en aan de redacties van verschillende landbouwbladen stukken ter plaatsing gestuurd. Hierin hebben we onze bezwaren tegen het kievitseieren rapen uiteen gezet. Wij wezen ook op de bezwaren die er uit landbouwkundig oogpunt aan kleefden, attendeerden op de mogelijkheid om mensen zonder vergunning van het land te houden, en drongen erop aan deze

vergunningen niet meer te verlenen. De Ministeries van CRM en Justitie verzochten wij er bij de Controleurs-Vogelwet resp. de Velddetachementen van de Rijkspolitie op aan te dringen nauwlettender op de naleving van het vergunningstelsel toe te zien. Van het Ministerie van CRM kregen we bericht dat men inderdaad de Controleurs zou verzoeken bijzondere aandacht aan de controle in het veld en de handelaren te besteden. Het Ministerie van Justitie kwam met de merkwaardige uitspraak dat het sedert lang gebruik is, dat het zoeken en rapen van kievitseieren, met name in Friesland, gedurende de zgn. 'open tijd' **zonder** vergunning wordt toegelaten. Indien de grondeigenaar niet instemt moet hij dat publiekelijk kenbaar maken. Minister De Ruyter meende verder dat politie wel belangrijker dingen te doen had.

Slechts een enkel landbouwblad heeft, voorzover ons bekend ons artikel opgenomen. De Friese Maatschappij van Landbouw verzocht ons om een literatuurlijst over onderzoek m.b.t. de invloed van het eieren rapen. Hieraan hebben wij natuurlijk gaarne voldaan.

DE LEEUWARDER COURANT

Deze krant publiceert al jaren een zgn. lente-prijsvraag waarin de lezers gevraagd worden op de minuut te voorspellen wanneer het eerste kievitseitje gevonden zal worden. Bovendien wordt aan de vinder van het eerste Friese kievitseitje een zilveren kievit aangeboden. De Stichting heeft hiertegen geprotesteerd. In een - in het Fries gestelde - ingezonden stuk drongen wij bij de krant aan deze traditie af te schaffen wegens stimulerende invloed die hiervan uitgaat ook op niet deskundige zoekers. Wij drongen verder aan op vrijwillige basis de raaptijd in Friesland met een week te bekorten. Tenslotte vroegen we de burgemeesters en opnieuw de commissaris der Koningin van Friesland, het eerste ei

niet meer in ontvangst te nemen. De brief werd - met waardering voor het Fries - geplaatst en van commentaar voorzien. Hoewel enkele positieve zaken over de Stichting werden opgemerkt, werden er helaas ook termen als maniakalisme over ons gebruikt. Ten onrechte want wij streven met fatsoenlijke en legale middelen naar een gerechtvaardigd doel. Daarbij voeren we zakelijke argumenten en feiten aan. De Leeuwarder Courant stelt verder dat we voornamelijk in de randstad werkzaam zouden zijn. Dat is natuurlijk niet juist. Wij zijn een landelijke organisatie. De organisatie van het kievitensymposium in Zutphen, 1977 en het vossensymposium in Arnhem, 1978 zijn alleen maar mogelijk geweest dankzij de steun van onze donateurs ter plaatse. Op het vraagteken dat we plaatsen achter de invloed van de nazorg werd niet ingegaan. Ook ons argument dat door het eierenzoeken de kievit later tot broeden komt en daardoor minder kans heeft zijn jongen vóór het maaien vliegvlug te krijgen, werd genegeerd.

Merkwaardig is de uitspraak van de krant dat niet-Friezen in het algemeen de kunst van het eierenzoeken niet verstaan. Onze vraag is dan: waarom wordt het eerste ei al jaren buiten Friesland gevonden? Waar komen dan die eieren vandaan die buiten Friesland op de markten worden aangevoerd? Hoe kunnen tientallen burgemeesters buiten Friesland zich het eerste ei aan laten bieden? Of zijn dat soms allemaal Friezen die over de provinciegrenzen komen wippen om een eitje te rapen.

De prijsvraag verscheen toch in de krant, zij het wat later dan normaal, vanwege de lang aanhoudende winter, zoals de krant zelf schrijft. Op 18 maart werd het eerste Friese ei door een 10-jarige jongen uit Witmarsum gevonden. Commissaris Rijpstra overhandigde hem de Zilveren Kievit met de mededeling dat hij de traditie 'in hoge ere' wilde houden omdat de schade aan de vogelstand door het eieren zoeken ' minimaal' en de educatieve waarde van de traditie groot is.

Kievitseieren zoeken met behulp van een verrekijker is geen sport, zeggen veel Friezen en ook de Leeuwarder Courant. Hoofdprijs van de Leeuwarder Courant? Juist twee kijkers!.....

1 APRIL

Op 1 april bezorgde de Leeuwarder Courant ons gratis propaganda in Friesland! Men had de volgende 1 april-grap bedacht. Onze donateurs zouden beschil-

derde scharreleieren, die men met behulp van een speciaal gevormd fonds had gekocht, inruilen tegen aangeboden kievitseieren en die zouden dan weer in het veld worden teruggelegd. Van deze plaats kunnen we niet anders dan waardering hebben voor een zo juiste weergave van onze gedachten. Het aantal donateurs in Friesland is daags daarna met sprongen omhoog gegaan. Dit betekent dat er in Friesland toch heel wat mensen moeten zijn van wie het kievitseieren zoeken niet zo nodig meer hoeft.

KIEVITSEIEREN RAPEN EN DE PERS

Ons persbericht over de petitie haalde de radionieuwsdienst en de krant. De brief aan Minister Wiegel en ons algemeen persbericht herhaalde de landelijke pers. Hoe onze andere aktie in het nieuws kwam werd al eerder verteld. Leden van de perscommissie en schrijver dezes hebben enkele interviews gegeven aan journalisten. Artikelen zijn onder meer geplaatst in het Reformatorisch Dagblad, de Gelderlander en Trouw.

Aan onze oproep om ingezonden brieven te sturen is goed gehoor gegeven. Voor- en tegenstanders vlogen elkaar regelmatig in de haren.

Over het eerst landelijke kievitsei zijn de meningen in de pers verdeeld. Het Algemeen Dagblad van 13 maart vermeldde als gelukkige vinder John Hofman uit Vlaardingen die het, de dag ervoor, bij Rhooen zou hebben gevonden. In de Nieuwe Noordhollandse Courant van 20

Kievit.

maart lezen we echter dat de directeur van de eiermarkt in Purmerend er trots op is, dat voor het eerst op zijn markt het eerste ei van Nederland is verhandeld. Dat zou op vrijdag 16 maart gevonden zijn door Cor van de Jagt in Venhuizen.

Het al dan niet aannemen van het eerste ei door burgemeesters leverde ook nogal wat copy in de dagbladen op. Dit werd ook veroorzaakt door een brief die de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels heeft doen uitgaan aan alle burgermeesters met het verzoek om met de traditie van het aannemen van het eerste ei binnen de gemeente te breken. een verheugend feit is dat enkele burgemeesters inderdaad verklaard hebben er mee te zullen ophouden. Daarentegen verklaarde de burgemeester van Dwingelo dat het zoeken van kievitseieren een passie voor hem betekende en dat hij in stilte hoopte zelf nog eens het eerste ei van de gemeente te vinden!

In de Leeuwarder Courant verschenen natuurlijk weer de registraties van de eerst aangeboden eieren in de gemeenten met naam en leeftijd van de vinder.

SLOTBESCHOUWING

We kunnen op het afgelopen seizoen in tweeërlei opzicht met tevredenheid terugzien: voor de kievit en voor onze Stichting. Om met dit laatste te beginnen: veel van onze akties hebben de no-

dige publiciteit gekregen. Onze petitie ligt bij het Europese Parlement in behandeling, Mr. Geertsema heeft als laatste Commissaris van de Koningin buiten Friesland gebroken met de traditie het eerst kievitseien in ontvangst te nemen. Dit besluit is, zoals wij gehoopt hadden, door enkele burgemeesters in Gelderland nagevolgd. Onze actie om het rapen zonder vergunning bij de boeren onder de aandacht te brengen, is geslaagd, mede dank zij activiteiten van Controleurs-Vogelwet die zich op verzoek van het Ministerie van CRM hiervoor hebben ingespannen en van plaatselijke vogelwachten. De afdeling Flora en Fauna van het Ministerie van CRM kon ons mededelen dat er door de Controleurs-Vogelwet 60 processen-verbaal zijn opgemaakt tegen overtredingen van artikel 17, 4e lid van de Vogelwet, tegen 82 in 1978. Hierin is het verbod op het rapen zonder vergunning vastgelegd. Hierbij zij wel aangetekend dat het cijfer over 1979 voorlopig is. Op CRM komen nog steeds meldingen processen-verbaal binnen. Het werkelijke aantal overtredingen zal dus veel hoger liggen. Ook kon men ons desgevraagd mededelen dat boeren in Waterland, 't Gooi en enkele plaatsen in Overijssel en Drenthe graag mee wilden werken. In Friesland houdt men nu meer dan ooit serieus rekening met ons. Wij zijn dankbaar onderwerp op de vergaderingen van de Bond van Friese Vogelwachten. Waar zijn de harde acties gebleven, waarvoor de plannen zouden klaar liggen, volgens de heren Kuypers en Span?

Ook voor de kievit waren er winstpunten. Het belangrijkste is dat ook Friezen vinden dat het een stap in de goede richting is als er een handelverbod komt en dat het Ministerie van CRM nu zwart op wit heeft toegezegd ervoor te zorgen dat dit volgend jaar een feit is. Hierdoor zullen massale zoekacties uit zuiver winstbejag in ieder geval tot het verleden behoren. Wij moeten ons er echter niet door in slaap laten wiegen en op CRM moet men niet denken dat ze er nu al zijn. Harmonisatie in de EEG- en Beneluxwetgeving betekent immers een **volledig** zoek- en raapverbod. Daarnaast is zo'n maatregel slechts dan effectief als er strenge controle op de naleving plaats vindt. Wij zijn benieuwd hoe CRM denkt te voorkomen, dat de zwarte handel niet in omvang zal toenemen laat staan verdwijnen. Daarnaast blijft nog het absurde verschil in raaptijd tussen Friesland en de rest van Nederland, waardoor de Friezen nog eerst buiten de provincie kunnen gaan zoeken en daarna eens in Friesland zelf.

Positief is ook de houding van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Met name haar voorzitter, Professor Klomp, heeft zeer duidelijk gesteld tegen het kievitseieren rapen te zijn, met name vanwege de internationale verplichtingen die Nederland heeft.

Door het lange aanhouden van de kou is de kievit later begonnen met broeden. Er zijn, volgens een mededeling van het Ministerie van CRM, duidelijk minder eieren aangeboden op de markten dan vorig jaar. Over de werkelijke aantallen zijn geen gegevens bekend. Wij hebben het Hoofdbedrijfsschap Detailhandel hierover aangeschreven maar tot op heden geen antwoord ontvangen. Om een idee te geven om welke aantallen het gaat: het poeliersbedrijf de Jong in Leeuwarden, dat volgens zijn zeggen bijna de gehele handel in Friesland zou hebben, verklaarde 26 000 eieren aangeboden te hebben gekregen, 7000 minder dan vorig jaar. Ook uitvoer naar West-Duitsland en België zou hebben plaatsgevonden. Naar men ons van de zijde van het Ministerie van CRM meedeelde was daar slechts één melding van een proces-verbaal binnengekomen wegens handel in eieren na de hiervoor wettelijke vastgestelde sluitingsdatum, waarbij 71 eieren in beslag werden genomen. Op CRM had men nog niet alle meldingen binnen. In 1978 zijn er volgens CRM 11 processen-verbaal door Controleurs-Vogelwet opgemaakt, waarbij 614 eieren in beslag werden genomen.

Van de tegenstanders lezen we nog steeds het argument dat de eerste legfels door de kou e.d. geen kans maken, ze toch verloren gaan en dus zonder schade te berokkenen aan de kievit geraapt kunnen worden. Begrijpen die mensen dan nog steeds nietdat de natuur zich in dat opzicht heel goed zelf kan bedruipen? De kievit moet of wel een heel domme vogel zijn dat hij nog steeds niet heet geleerd dat hij later met broeden moet beginnen. Of hij zou allang veel sterker achteruit moeten zijn gegaan of zelfs geheel zijn verdwenen, omdat hij meestal niet opnieuw begint als zijn "broedske" niet uitkomt of de jongen dood gaan. Ik dacht dat dit seizoen het wel het bewijs geleverd had dat dit niet het geval is.

Pijnlijk is ook dat tegenstanders zich blijven beroepen op het feit dat wetenschappelijke argumenten die aantonen dat het eierrapen schadelijk is geheel ontbreken en men zolang dat het geval is rustig kan doorgaan met eieren rapen. Dezelfde mensen vinden wel dat weidevogels en ook de kievit steeds meer bedreigd worden en achteruit gaan door allerlei andere oorzaken als ruilverkaveling, veran-

derde landbouwtechnieken, huizenbouw en andere verstoringen. Tot welk peil moet de kievit dan zijn teruggelopen willen deze mensen ophouden met eierrapen? Of willen ze soms ook dat laatste paar kieviten van hun eieren beroven en zo een vogelsoort van de aardbodem 1 - ten verdwijnen. Net als vroeger de Trekduif, de Reuzenalk en de Dodo?

De Friezen hebben als enige peiler die voor het rapen pleit, nog de nazorg over-eind staan. Vergeten schijnt echter, dat het zoeken, ook het zoeken ten behoeve van de nazorg, verstoring in het veld geeft, op een voor de weidevogels in de regel een slecht moment. Juist als het koud is en de eieren behoefte hebben aan warmte. Deze verstoring schaadt niet alleen de kievit, maar ook kwetsbaarder soorten zoals grutto en tureluur. Bovendien vergroot verstoring de kans dat eieren ten prooi vallen aan kraaien, eksters of andere roofdieren. Verder kunnen kraaien en eksters zo slim zijn om geplaatste merktekens in verband te brengen met de aanwezigheid van nesten. Overigens melden de Friezen zelf dat het gebied van de Vogelwachten waarin nazorg wordt bedreven, maar ca. 31 000 ha is oftewel 10% van geheel Friesland. Het moge weliswaar de rijkste weidevogelgebieden zijn. Het is onmogelijk dat de nazorg in dit gebied het eieren rapen in de hele provincie kan compenseren. Voor ons mag overigens de nazorg best blijven. Merkwaardig is echter het argument dat de Friezen steeds noemen, dat als hun het kievitseieren zoeken wordt ontnomen, de motivering voor de nazorg verdwijnt. Indien deze uit vogelbeschermingsoogpunt in bepaalde opzichten te waarderen activiteit slechts in stand kan worden gehouden door het tevens bedrijven van activiteiten die lijnrecht met vogelbescherming in strijd zijn, vinden wij dat de vogelbeschermingsgedachte in Friesland een bijzonder zwakke basis heeft en niet diep is geworteld.

Wat er ook gebeurt, het komende jaar kan zeker een kentering in de kwestie van het kievitseieren rapen te weeg brengen. 1979 is uitgeroepen tot weidevogeljaar. In oktober zal er een door de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels uitgeschreven symposium zijn waarin ongewijfeld deze problematiek ook weer aan de orde zal komen. Verder wachten we met spanning af wat er op het politieke vlak in het Europese Parlement zal gebeuren. De Stichting zal alert blijven op mogelijke ontwikkelingen en op dit ogenblik wordt alweer gedacht aan acties voor het komende seizoen. Wij zullen u op de hoogte houden.

FAUNAKARTERING HEILZAAM VOOR HET NATUURBEHOUD?

ENIGE REACTIES:

Om het behoud van Ganzen

Samen met dit schrijven stuur ik U een recent verschenen studie, die gaat over het familieverband van de Kolgans in het winterkwartier*. Enkele weken na haar verschijning is deze publikatie door het bureau van het I.W.R.B. integraal in het engels vertaald, op aanvraag van Dr. Boyd, Mr. Ogilvie en anderen.

De studie gaat over een weinig onderzocht onderwerp, nl. de vraag of het familieverband in de winterkwartieren de onvervalste weerspiegeling is van de echte, biologische familie (gezin). Zoals U zult lezen heb ik, m.b.v. collega's, aangetoond dat het familieverband, zoals het door ons in het winterkwartier wordt opgemerkt, niet met de werkelijkheid kan overeenstemmen. Hiervoor zijn verschillende aanwijzingen:

- de gemiddelde gezinsgrootte in de winter is niet in overeenstemming te brengen met de legselgrootte en de daaropvolgende, te verwachten, sterfte van de jongen;
- in de loop van de winter neemt het aantal jongen, dat niet door adulten wordt begeleid, exponentieel toe;
- bepaalt men de gemiddelde gezinsgrootte, dan komt men tot zeer afwijkende resultaten naarmate dit gebeurt vanuit een 'vast' of vanuit een 'bewegend' waarnemingspunt. Vliegende families zijn gemiddeld kleiner dan families op de grond;
- Er zijn talrijke waarnemingen van het uiteenvallen en samensmelten van de gezinnen;
- waarschijnlijk geven de eerste gezinnen die wij aan het begin van de winter zien al geen waarheidsgetrouw beeld van de echte familie.

Gaat men nu de beide, algemeen aanvaarde principes van de populatiedynamiek (nl. de adult/juveniel verhouding en de gemiddelde familie-grootte) aanwenden om een theoretisch populatiemodel op te stellen - zoals dit in het verleden talloze malen is gebeurd - dan komt men tot opmerkelijke diskrepancies, die de waarde van deze berekeningen twijfelachtig doet zijn.

In de discussie wordt verder gesproken over de waarde van de ad./juv. verhouding als informatiebron (die naar mijn bescheiden mening vrij gering kan zijn) en over het feit dat het uiteenvallen van het familieverband wel eens voordelig zou kunnen zijn voor de instandhouding van de soort. Hierbij heb ik mij vooral gesteund op gegevens, afkomstig uit de V.S..

Enkele dagen na de verschijning van dit artikel, verscheen van Philippona (Watervogels 4: 40-43) een studie over het abnormaal hoog aantal 'losse' juvenielen op het einde van het winterseizoen. Ook dit facet is door mij behandeld en is in overeenstemming met Philippona's waarnemingen. Ik meen dat deze grote aantallen juvenielen het eindresultaat zijn van een langdurig proces, dat zich gedurende de gehele winter voltrekt en naar grote waarschijnlijkheid reeds aan de gang is bij de aankomst van de Kolganzen in Nederland.

Deze bevindingen leken mij van invloed **voor een pleidooi tot het behoud van de Kolgans en de ganzen in het algemeen en tegen de instandhouding van de jacht.** Hoe dikwijls horen wij niet, met een brok zelfvoldaanheid en bevestigingswaarde: 'WIJ hebben de populatie onder controle; loopt er iets mis, dan grijpen wij in en de jacht wordt ingetoomd'. Welke factoren hebben deze sprekers precies onder controle?

1) Neemt de populatie van de Kolgans toe of af? Niemand kan op deze vraag een zinnig antwoord geven (afgezien van een lokale toename, zoals in Nederland) en dit, na jaren tellingen.

2) Hoe is het gesteld met de populatiestructuur van de Kolgans? In tegenstelling tot de mening van Dr. Boyd, die het verlies aan jongen, aan overjarige vogels en aan adulten van jaar tot jaar berekende en uitgebreide leeftijdstabellen opstelde, ben ik de mening toegedaan dat zulks weinig zin heeft, omdat de vertrekpunten van de berekeningen van deze populatiedynamiek uitgaan van het concept van de familie-eenheid. En Dr. Boyd schreef zelf (in Behaviour, 1953: 88): 'In any case the assumption that a given family is in fact a biological family, in which the young birds are the offspring of the adults to whom they were attached ... must remain unproven'. Waarom werd dit twijfelachtige punt niet eerder onderzocht en is zoveel gebouwd op de eenheid van het familieverband?

'WIJ hebben de populatie onder controle', een motief dat in België verkondigd wordt voor vergaderingen jeugdige natuurliefhebbers. Gelukkig dat vele van die jongeren geen geloof hechten aan dergelijke hoogdravende uitspraken. Het is duidelijk dat de beslissing tot stopzetting van de ganzenjacht veel eerder een taak is van beroepsbiologen en wetenschappelijk gerichte ganzendeskundigen dan van de jagers. Indien eerstgenoemden zich zouden inspannen tot de afschaffing van de ganzenjacht, zich eensgezind zouden inspannen op basis van wetenschappelijke overwegingen, dan zou er inderdaad geen ganzenjacht meer bestaan, de druk van jagersverenigingen ten spijt. Daarom vindt ik het volledig verantwoord, dat U in 'Argus' opgeroepen hebt tot niet-deelneming aan waterwildtellingen.

Sinds de vijftien jaar dat ik mij inspan om de jacht op ganzen in Zuid-Zeeland te verhinderen, heb ik niet de minste steun onderkend van instellingen, die kunnen instaan voor het Natuurbehoud. Het ligt aan hen, en niet aan de jagers, wetenschappelijk gefundeerde adviezen te verstrekken. Een duidelijk voorbeeld

van het niet-nemen van wetenschappelijke verantwoordelijkheid, vinden wij op-nieuw in Het Vogeljaar 27: 21-27**.

Volgens dit artikel is ook in het gebied van de Neder-Rijn geen of nauwelijks ganzenschade aangetoond. Maar: aan-gaande het al of niet invoeren van de jacht moet internationaal onderhandeld worden (waaruit men mag konkluderen dat de discussie over de jacht op de lange baan mag worden geschoven) en: op de jacht wordt te veel emotioneel gereageerd.

Indien men evenwel bedenkt wat het-bijv. voor kippen betekent, de deur van hun hok met veel lawaai te openen en welke veranderingen daardoor in het or-ganisme plaats vinden, die de weten-schap overigens nauwkeurig kent, dan is het uiterst verwonderlijk dat men blijft spreken van 'emotie' en niet van 'stress', als gevolg van jacht. De wetenschap noemt stress, ook bij vogels, in tiental-len publikaties.

Op een decembermorgen van 1978 heb ik 70 Rietganzen in Bath uit de lucht zien vallen, vredig op weg naar hun voedsel-plaatsen. Dit verschijnsel heeft zich na-dien nog tenminste tweemaal herhaald. Een discussie over de schadelijkheid is hier uitgesloten omdat deze ganzen zich de gehele winter voeden met stukken biet.

Zolang de officiële instanties zowel in België als in Nederland zich niet bekommeren over de gruwelen van vogelvangst en jacht, hoeven zij niet te publiceren over Natuurbescherming in Portugal, Italië of Malta. Indien zij in deze landen iemand zouden ontmoeten die daadwer-kelijk aan het probleem van natuurbes-cherming wil werken en hij komt de toestand bij ons verkennen dan zal hij zeer ontmoedigd naar zijn land terug-gaan. Hij zal zich dan oprecht afvragen waarom buitenlanders naar zijn land zijn gekomen, om er het goede voor-beeld te verkondigen.

Tot hier, geachte Van Swelm, enkele be-schouwingen betreffende de jacht en de ganzenjacht in het bijzonder. Zoals alle vorige bemoeienissen, zullen ook deze in onvruchtbare aarde vallen; alles zal blij-ven zoals het was. Maar laat ons blijk geven van optimisme: gisteren bezoch-ten 2200 Rietganzen de Wilhelminapol-der en vandaag zijn het er 2600. 400 meer! Een vaststelling die veel rucht-baarheid behoeft. Als er later tientallen van deze groep in Frankrijk worden ge-schoten, dienen wij onmiddellijk een be-zwaarschrift in, want dit gebeurde onder barre winteromstandigheden.

Dank voor hetgeen U, Uw medewerkers en 'Argus' tot heden hebben gedaan

voor de bescherming van de wilde gan-zen. Er is een niet te ontkennen deining tot stand gekomen, en dat is al heel wat. Wij zullen trachten een klein steentje van aanmoediging bij te dragen aan een gigantisch en eervol werk.

Dr. J. Van Impe, Borgerhout, België.

♦ Van Impe, 1978. *La rupture de la cohesion familiale chez l'Oie Rieuse, Anser albifrons albifrons, dans les quartiers d'hivernage. "Le Gerfaut" - De Giervalk 68:651-679.*

** Mooij, Johan H. 1979. *Ganzenschade en gan-zenjacht in Nederland en Nordrhein-Westfalen (West-Duitsland). Het vogeljaar 27:21-27.*

Wat doet het I.W.R.B.?

Waarschijnlijk overbodig voor de meeste lezers van dit blad, wil ik naar aanleiding van een publikatie in Argus 3,(4), 1978 van Van Swelm hier duidelijk maken wat het IWRB doet. Het in het artikel gestelde dat de gegevens van wa-tervogeltellingen door het IWRB ge-bruikt worden om de jacht in stand te houden is namelijk geen juiste voorstel-ling van zaken.

Het International Waterfowl Research Bureau is ontstaan als dochterorganisa-tie van de international council for Bird preservation, maar heeft zich de laatste 25 jaar ontwikkeld tot een meer zelfstan-dige organisatie.

Hierin werken 32 landen samen om on-derzoek, behoud en beheer van water-en moerasvogels en hun biotopen te bevor-deren. Dit doel wordt bereikt door het entameren en koördineren van onder-zoek in werkgroepen, door het organise-ren van symposia, door het bijeenroepen van grote konferenties in samenwerking met regeringsinstanties.

Dit heeft er toe geleid dat het IWRB de stoot heeft gegeven voor de Wetland-conventie, waarin het doel wordt na-gestreefd om internationaal belangrijke water en moerasgebieden te behouden en ten behoeve van de watervogels goed te beheren. Het I.W.R.B. schuwt de sa-menwerking met jagersorganisaties niet, en heeft een samenwerking georgani-seerd in de Resource Harvesting Divisi-on, die onder andere ijvert voor het in-stellen en analyseren van jachtstatistie-ken.

Wat het I.W.R.B. als koördinerende on-derzoekorganisatie o.a. doet is door middel van internationale tellingen na-gaan hoe groot populaties zijn, waar zich de belangrijkste concentraties be-vinden, nagaan of de populaties toe- of

afnemen, onderzoeken hoe het met de jachtclub is gesteld.

Indien nu uit de onderzoeksgegevens blijkt dat soorten (of populaties) achter-uit gaan en hun biotopen bedreigd wor-den, komt het I.W.R.B. in actie om re-geringen en andere instanties te overtui-gen dat deze bedreiging og teruggang een halt moet worden toegeroepen.

Hiertoe worden resoluties op de verga-deringen aangenomen, brieven geschre-ven waarin vaak alternatieve oplossin-gen worden gegeven, advies uitgebracht door deskundige specialisten, etc.

Dat dit voor Nederlandse situaties ook vaak gebeurd is, bijv. ten aanzien van de Waddenzee, de Dollard, de Oosterschel-de hoeft geen betoog. Bij de voorgestel-de maatregelen kan op grond van de ver-zamelde gegevens ook een verminderde jachtdruk of het sluiten van de jacht be-horen. Dat laatste is o.a. het geval ge-weest bij de rotgans toen deze in een pre-caire situatie verkeerde.

De tellingen leveren de belangrijkste ge-gevens om vast te stellen of een gebied internationale betekenis heeft volgens de door het I.W.R.B. vastgestelde normen. Het I.W.R.B. heeft er toe bijgedragen dat nu bij de Wetlandconventie 5,6 mil-joen ha. internationaal belangrijke water-en moerasgebieden in Europa, Afrika, Azië, Australië, en Nieuw Zee-land beter worden beschermd.

Dat is vooral van belang in de minder welvarende landen, waar natuurbescher-ming vaak alleen onder 'internationale druk' gerealiseerd kan worden. De grootste bedreiging voor water en moe-rasvogels is de grootscheepse biotoop-vernietiging onder het motto wetland = waste land.

Voor meer informatie over de I.W.R.B.-activiteiten kan ik verwijzen naar de ver-slagen van de I.W.R.B. vergaderingen in Het Vogeljaar en naar het I.W.R.B. bul-letin dat 1 à 2 keer per jaar verschijnt en dat voor 1 pond per jaar te verkrijgen is bij het hoofdkwartier in Slimbridge, GL2 7BX Engeland.

Het is duidelijk dat de I.W.R.B. aktivi-teiten er toe bijdragen om water en moe-rasvogels en hun biotopen te behouden, in tegenstelling tot het in Argus gestelde. Ik vraag u daarom ook in de toekomst te blijven meewerken aan de watervogeltel-lingen die de basisgegevens leveren voor een internationaal positief gericht na-tuurbeheer.

J. Rooth

Hoofd afdeling ornithologie van het R.I.N.

nationaal gedelegeerde I.W.R.B.

DE EUROPESE JAGER

door Norman van Swelm

In juni 1979 verscheen de 32ste uitgave van *Naturopa*, het tijdschrift dat wordt uitgegeven door het Informatiecentrum voor Natuurbescherming van de Raad van Europa. Het thema van het nummer is jacht. Daarom was door vele lezers gevraagd in een enquête, die enige tijd geleden is gehouden. Het thema jacht, en vooral de gedachte tegen de jacht, leeft in Europa. En niet alleen daar, ook in de Verenigde Staten is een enorme beweging tegen de jacht en jagers in het geweer gekomen. Het is daarom niet verwonderlijk dat de lezers van *Naturopa*, tenslotte een natuurbeschermingsblad, weleens wat over jacht wilden lezen en met name over afschaffing van de jacht, want, daar zijn wij in Nederland nu wel achter, jacht en natuurbescherming zijn, een enkele uitzondering daargelaten, onverenigbaar. Bovendien werd de unieke kans geboden om in één uitgave de verschillende gedachten tegen de jacht, zoals die op dit moment in Europa leven, tesamen met de pro jachtstandpunten te publiceren. Het is er niet van gekomen. De strijd van de natuurbeschermers is namelijk niet beperkt tot jacht alleen, maar omvat ook jagers. En die zitten overal vooral op belangrijke plaatsen. Zo is ook de hoofdredacteur van *Naturopa*, de Nederlander Hayo Hoekstra, een fervent jager. Jammer, want zo is *Naturopa* nummer 32, mede op kosten van de miljoenen tegenstanders van de jacht een prachtig uitgevoerd jagerstijdschrift geworden. Natuurlijk is nuancering aangebracht. In het tijdschrift zijn 12 publikaties opgenomen. In één verhaal keert de auteur zich, voornamelijk op grond van ethi-

sche overwegingen, tegen de sportjacht. Het artikel is van Hans-Jürgen Weichert die verder stelt: 'Ik heb niets tegen verantwoorde natuurbescherming, zelfs door jagers, in gevallen waar het binnen de perken houden van aantallen noodzakelijk is ten opzichte van de beperkte hoeveelheid land en voedsel voor dieren. Dergelijke maatregelen dienen ter handhaving van de wildvoorraden zeker in Europa.' Bij het verhaal staat, heel suggestief een foto van een kippenslachterij.' Negen artikelen zijn zonder er al te veel doekjes om te winden voor jacht., variërend van pure jachtreclame uit Hongarije, Spanje en Turkije-met in het laatste zelfs de veelbelovende mededeling, dat weliswaar het aantal 'big-game,' waaronder de hyena's achteruitgegaan is, maar dat bepaalde gesloten zones waar nu steenbokken voorkomen, zullen worden geopend- tot een bla-bla-verhaal van Ir. I.F. van Maasdijk, voorzitter van de Internationale Jachtraad en jachtvriendje van Prins Bernhard, over de jager als natuurbeschermers. De twee overige artikelen zijn ook voor de jacht, als het maar rationeel gebeurt, dat wil zeggen als er maar geteld wordt.

Het ene artikel is van Prof. Dillon Ripley, algemeen voorzitter van de Internationale Vogelbescherming (ICBP). Ripley is een Amerikaan en in zijn verhaal rept hij met geen woord over de massale bezwaren tegen de jacht vanuit de Amerikaanse natuurbescherming. Dat is ook niet zo verwonderlijk, want Ripley verdedigt al jaren samen met Prof. M.F.J. Mörzer Bruijns, die nu behalve voorzitter van de Nederlandse sectie van de

ICBP ook Europees voorzitter is geworden, de belangen van de jacht binnen de vogelbescherming.

Het andere verhaal is van Prof. J. Matwews, directeur van het Internationaal Watervogelbureau (IWRB), hij pleitte samen met Mörzer Bruijns vóór het behoud van o.a. de jacht op de goudplevier (zie *Argus* 4, 1978 pag. 8) in Europa. De vertaling van zijn verhaal drukken wij in deze *Argus* af voor de in verwijfeling geraakte Nederlandse watervogeltellers.

Al met al kan gerust gesteld worden, dat *Naturopa* nummer 32 alles met jacht-propaganda en niets met natuurbescherming uitstaande heeft. En aangezien *Naturopa* het orgaan is van het Europees Centrum voor Natuur bescherming, is er duidelijk sprake van schandelijk misbruik van Europees pecunia.

Ter uwer informatie nog dit. De enige zogenaamde jachttegenstander in het rijtje Hans-Jürgen Weichert is jager en bestuurslid van de Beierse Jachtvereniging. Deze vereniging zet zich o.a. in om de jacht op de buizerd heropend te krijgen want daar zijn er te veel van. Weichert is tevens geïnfiltreerd in de Duitse dierenbescherming, hij is daar vice-president van, én in de wereldfederatie voor Dierenbescherming waar hij ook vice-president van is.

(N.B. *Naturopa* nr. 32 is verkrijgbaar bij het European Information Centre for Nature Conservation of the council of Europe, 67006 Straatsburg, Cedex, Frankrijk. On y parle Hollandais!)

IN HEEL EUROPA

door Geoffrey V.T. Matthews

Jagers van standwild zijn tamelijk eenvoudig te bewegen tot het in praktijk brengen van verantwoorde natuurbescherming. Als ze teveel dieren doden wordt de vermindering van de voor hun sport beschikbare populatie spoedig zichtbaar. Ze kunnen dan het evenwicht herstellen door minder dieren te doden, door de condities voor de voorplanting te verbeteren en door kunstmatig gefokte dieren aan de natuurlijke populatie toe te voegen.

De resultaten van een zodanige vorm van natuurbescherming worden snel duidelijk aan de beoefenaren ervan en versterken daardoor interesse en inspanning.

Bij het trekwild en met name bij al het waterwild -eenden, ganzen en steltlopers- is de stand van zaken voor de jager veel moeilijker te doorzien en te beheersen. In het algemeen broeden zulke vogels op grote afstand van de plaatsen waar ze bejaagd worden, wijd verspreid over de noordelijke toendra's. De nesten van sommige soorten werden pas deze eeuw voor de eerste maal gevonden. Pas min of meer kort geleden heeft het ringen van vogels in hun broedgebieden de volle reikwijdte en complexiteit van hun

trekwegen aan het daglicht gebracht. Zo bleek, dat de rotganzen (*Branta bernicla*), die Groot Brittannië bereiken, afkomstig zijn uit een zeer groot gebied, enerzijds begrensd door Melville eiland in Canada anderzijds door het Taimyr schiereiland in de Sovjet Unie, een boog van 215 arctische lengtegraden. Brandganzen (*Branta leucopsis*) die in Nederland overwinteren zijn afkomstig van Nova Zembla in Rusland, terwijl de brandganzen die in Schotland overwinteren van Groenland en Spitsbergen afkomstig zijn. (Deze groepen vermengen zich niet, ook al overwinteren ze tot op 150 kilometer van elkaar.) De zomertalingen (*Anas querquedula*) die in Senegal overwinteren, broeden overwegend in het centrale deel van de Sovjet Unie. Kemphanen (*Philomachus pugnax*) die in Engeland zijn geringd, zijn zelfs oostelijk tot Wladiwostok teruggemeld. Het is duidelijk, dat geen enkele groep jagers, zelfs geen staat, op zijn eentje het voortbestaan van dergelijke uiterst mobiele soorten kan garanderen. Bij het beschermen van dergelijke diersoorten is internationale samenwerking onmisbaar. Dat wordt ook erkend in diverse verdragen waarover op dit moment wordt onderhandeld, zoals: het Verdrag ter Bescherming van Trekkende Dieren, dat wordt gefinancierd door de Interna-

tionale Unie voor de Bescherming van de Natuur en Natuurlijke hulpbronnen (IUCN) en West-Duitsland; de regionale EEG Richtlijn voor Vogelbescherming en het Verdrag tot Bescherming van de Natuur van de Raad van Europa zelf.

Er is nog een ander aspect aan trekkend waterwild dat het voor de jager bemoeilijkt om de noodzaak tot bescherming in te zien. In de winter verzamelt het waterwild zich in grote groepen op een beperkt aantal plaatsen. Dat gedrag is normaal, maar het heeft nogal overdreven vormen aangenomen, aangezien steeds meer waterrijke gebieden waarvan waterwild ecologisch afhankelijk is, in kwaliteit achteruit gegaan of vernietigd is. Vandaar dat het er in sommige gebieden de schijn van heeft, dat het waterwild er even talrijk of zelfs talrijker is dan voorheen. Het is niet gemakkelijk voorstelbaar, dat een enorme menigte vogels, die rondvliegt over een paar honderd hectaren in Zuid Europa, het eindprodukt is van tienduizenden hectaren broedgebied in het noorden en oosten.

Ramsar

De noodzaak de laatste waterrijke gebieden van vernietiging te redden vormt de kern van het probleem. Dit werd erkend in het Verdrag over de Waterrijke gebieden die van Internationaal belang zijn, voor met name Watervogels, ook wel het 'Ramsar Verdrag' genoemd, naar het stadje aan de Kaspische zee, waar het verdrag gesloten werd. Tot nu toe hebben vierentwintig landen het verdrag geratificeerd en zijn nog twee andere daar bijna aan toe. Deze landen hebben, naast de beschermende maatregelen die ze binnen hun eigen grenzen nemen, een lijst opgesteld van 170 waterrijke gebieden, met een gezamenlijk oppervlak van 5,6 miljoen hectare, die in de toekomst van iedere aantasting gevrijwaard zullen blijven. Met uitzondering van Frankrijk, Spanje en Turkije, zijn alle landen van de Raad van Europa met belangrijke watergebieden betrokken bij het verdrag. Andere landen die het Verdrag geratificeerd hebben, zijn Australië, Finland, Zuid-Afrika, Perzië, Bulgarije,

Geringde kleine zwaan.

Pakistan, Nieuw-Zeeland, de Sovjet-unie, Jordanië, Joegoeslavië, Senegal, Polen en Oost-Duitsland (opgesomd in volgorde van toetreding).

Jagers zowel als natuurbeschermers moeten erop toezien, dat hun regeringen zich houden aan de geest en de letter van het Verdrag. Het is met name van belang dat er meer waterrijke gebieden op de lijst van beschermde gebieden geplaatst worden; sommige landen hebben namelijk maar één gebied opgegeven, de minimum eis voor toetreding. Er is grote terughoudendheid om estuaria op de lijst te plaatsen (vgl. de Oosterschelde, red.). Uiterekend die gebieden worden in hoge mate bedreigd met aantastingen van allerlei soort. Ze vormen de meest bedreigde waterrijke gebieden.

In weerwil van alles kan men stellen dat onder de auspiciën van Ramsar goede vooruitgang is geboekt. Een bijzonder aangename verandering is de wijze waarop een aantal nadenkende jagers actieve natuurbeschermers zijn geworden. De moderne jager / natuurbeschermers werd verenigd in de persoon van Jeffrey Harrison, wiens plotselinge en voortijdige dood de internationale natuurbescherming beroofde van een lichtend voorbeeld. Hij wist met name jagers doeltreffend te tonen, hoe ze voor een deel het evenwicht konden herstellen door kunstmatig waterrijke gebieden aan te leggen of te verbeteren, zoals drinkwaterreservoirs en grintkuilen. Het 'Sevenoaks Gravel Pit' reservaat was terecht beroemd. Het nauwkeurig uitgekende beplantingsschema werd pas uitgevoerd, nadat hij eerst een groot aantal magen van geschoten eenden had onderzocht om hun favoriete voedselpakket te kunnen samenstellen. De laatste jaren besteedde hij veel energie aan het verzamelen van eendenvleugels, aanvankelijk in Groot-Brittannië en daarna ook in talloze andere landen, teneinde geslacht en leeftijd van de geschoten vogels vast te stellen. Dat laatste is vooral van belang als indicatie van het broedsucces in een gegeven jaar.

Watervogeltellingen

Indien we stabiele populaties willen handhaven, mogen jagers niet meer vogels nemen dan het 'natuurlijke overschot' boven het aantal dat nodig is om de natuurlijke verliezen te compenseren. Het vaststellen van de populatieomvang, de natuurlijke mortaliteit en de reproductiecapaciteit is bij niet-trekkende soorten al moeilijk genoeg, laat staan bij dieren die over grote af-

standen trekken. Het Internationale Watervogelbureau (IWRB) stelt al jaren pogingen in het werk een aantal van die vragen te beantwoorden met behulp van een netwerk van voornamelijk vrijwilligers. De gewoonte van waterwild om in de winter in (grotere) concentraties te leven, biedt redelijke kansen om te bepalen om hoeveel dieren het gaat. Met regelmatig uitgevoerde waarnemingen van zo'n 15.000 telpunten hebben we nu een redelijk inzicht wat betreft de omvang van populaties rond het midden van januari, wanneer de trekbewegingen minimaal zijn. Tegen die tijd hebben de jagers het grootste deel van hun buit binnengeworpen en een van de moeilijkste zaken is ze zover te krijgen, dat ze de omvang van de buit bekend maken. Een aantal landen, Denemarken met name, is erin geslaagd betrouwbare jachtstatistieken te verzamelen, het IWRB is echter minder succesvol geweest bij het verkrijgen van dergelijke informatie van andere landen.

De ideale oplossing zou zijn de populatie vast te stellen in de broedgebieden en daar te bepalen hoeveel dieren met succes gebroed hebben en hoeveel jongen ze grootgebracht hebben voor de aanvang van de herfsttrek. Helaas is dat om een aantal redenen in Europa niet uitvoerbaar. In Noord-Amerika, waar de broedgebieden gemakkelijk te herijken zijn en men over voldoende fondsen beschikt om vanuit de lucht tellingen te verrichten, wordt ieder jaar een enorme hoeveelheid populatiestatistieken verzameld. Deze worden gebruikt om te schatten hoeveel vogels er in de herfst zuidwaarts zullen gaan en hoe groot het toelaatbare verlies zal zijn binnen de vastgestelde biologische grootheden. Dit verlies wordt dan (na aftrek van het na-

Winterse waterwildtelling.

tuurlijke verlies, red.) verdeeld over die staten, waarover de diverse trekwegen lopen. Dit wordt zo goed mogelijk bereikt via een ingewikkeld stelsel van voorschriften, flexibele jachtseizoenen en aantallen vogels die elke jager per dag mag schieten. Via een gecompliceerd puntensysteem kan de jager een groter aantal vogels schieten van een talrijk voorkomende soort, dan van een soort waarvan de status onzeker is. Indien duidelijk blijkt, dat een soort in gevaar is, dan kan hij eenvoudig voor enige tijd van de lijst van bejaagbare soorten geschrapt worden. Maar zelfs met dergelijke flexibele regelingen stuit men op grote moeilijkheden bij arctische soorten zoals de rotgans. Het broedsucces van de rotgans fluctueert reusachtig. In sommige jaren brengen ze zelfs helemaal geen jongen groot. Men kan de stelling verdedigen dat dergelijke soorten niet als jachtvogel beschouwd mogen worden.

Hoe groot de voordelen van het Noord-amerikaanse systeem ook zijn, het is onwaarschijnlijk dat dit uiterst ingewikkelde systeem in Europa ingevoerd kan worden met zijn grote aantal verschillende landen, talen en politieke systemen. Maar op basis van tamelijk betrouwbare gegevens kan via internationaal overleg veel gedaan worden, zij het met minder souplesse. Veel is al bereikt door de jachtseizoenen in te korten. In wijde kring is nu aanvaard, dat het toestaan van voorjaarsjacht onverstandig is omdat op die manier reeds gepaarde vogels, die naar de broedgebieden terugtrekken om voor een nieuwe generatie te zorgen, worden geschoten. Er heerst veel meer

verschil van menig over de vraag hoe vroeg in de herfst de jacht geopend moet worden. Biologisch gezien kan men stellen, dat hoe eerder de vogels worden gedood, hoe beter het is; die vogels kunnen dan geen voedsel tot zich nemen, dat later van cruciale betekenis kan zijn voor de overlevenden. Deze pragmatische benadering is echter in strijd met opvattingen over de 'weidelijkheid', waarbij geldt dat een vogel goed moet kunnen vliegen alvorens men erop schiet. Bovendien zou het de landen waar de vogels worden geboren bevoordelen ten opzichte van de landen die in de minstens zo belangrijke winterkwartieren voorzien. Het is nu algemeen aanvaard, dat, indien met vrij grote zekerheid kan worden aangetoond, dat een bepaalde soort tot een gevaarlijke laag niveau is gezakt, die soort beschermd moet worden tot hij weer zodanig in aantal is gestegen, dat hij weer bejaagd kan worden. De moeilijkheid daarbij is, dat wettelijke bescherming alleen niet genoeg is. Een groot aantal jagers is niet in staat snel vliegend waterwild te herkennen en daarom moet scholing een eerste vereiste zijn vóór een jachtakte wordt verstrekt. Dit probleem is nog veel groter in situaties met slecht zicht, reden waarom, op enkele verbazingwekkende uitzonderingen na, de meeste landen nachthacht verboden hebben. De mate waarin beschermde soorten beschoten worden, al dan niet opzettelijk, wordt duidelijk aan de hand van röntgenfoto's van kleine zwanen (cygnus bewickii), die in Slimbridge, Engeland voor ringonderzoek werden gevangen. In weerwil van het feit dat deze soort volledig beschermd is in alle landen waarover hij trekt, van Noord-Rusland tot aan Ierland, bleek 34% van deze vogels loden hagelkorrels in hun weefsels te dragen.

Scholing en samenwerking

Scholing en handhaving van de wetten is van groot belang ter effectuering van de restricties, die in de verschillende landen aan jachtmethoden zijn gesteld. Het doel van dergelijke verboden is, de slachting die iedere jager onder de kwetsbare watervogelconcentraties kan aanrichten te reduceren. Een dergelijke 'rantsoenering' is eens te meer van belang geworden sinds, als gevolg van de gestegen welvaart, de aantallen jagers en hun mobiliteit zijn toegenomen. Om die reden hebben de meeste landen het schieten van waterwild met behulp van motorboten en vliegtuigen verboden; beperkingen opgelegd t.a.v. het kaliber van het geweer en het aantal patronen dat zonder opnieuw te laden kan worden afgevuurd; en het gebruik ontmoedigd van levende of kunstmatige lokvogels en geluidsinstallaties, die vogels naar de geweren moeten lokken. Massale slachtingen door het gebruik van netten is op grote schaal verboden. Een zeer belangrijke maatregel, die helaas nog op veel tegenstand stuit bij verschillende landen die op het gebied van de natuurbescherming al vergevorderd zijn, is een verbod op de verkoop van dood waterwild. Als een jager niet langer in de gelegenheid is, om vogels die hij niet voor eigen gebruik meeneemt, met winst van de hand te doen, zal hij waarschijnlijk zuiniger omspringen met dure patronen.

Bij een matiging van zijn buit is er nog ruimte voor de menselijke jager als toelaatbare predator, vooropgesteld dat hij ook de beperkingen aanvaardt met betrekking tot de plaats waar en de tijd waarin hij zijn sport kan beoefenen. Waterwild is berucht vanwege zijn schuwheid en wordt gemakkelijk verstoord. De verstoring door de jager kan veel ingrijpender zijn dan een bescheiden buit bestaande uit vogels die de win-

ter misschien toch niet zouden overleven. Maar bezien tegen de achteruitgang van waterrijke gebieden en aanverwante biotopen, is het meer dan ooit noodzaak dat vogels gebieden kunnen vinden waar ze ongestoord kunnen slapen. Ze moeten voorts beschikken over voldoende tijd om te fourageren teneinde hun energievoorraden aan te vullen. Alhoewel watervogels, gezien de structuur van hun ogen, van oorsprong dagdieren zijn, zijn velen, als gevolg van verstoring overdag, 's nachts gaan eten. Iedere verstoring, bijvoorbeeld door nachthacht, kan zeer ernstige gevolgen hebben en hun energiebalans zodanig verstoren dat ze niet in staat zullen zijn barre levensomstandigheden te overleven. Gelukkig is de noodzaak van een netwerk van reservaten algemeen aanvaard. Jagers creëren nu zelf rustgebieden in hun jachtgebieden en vullen zodoende het aantal reservaten van overheid en particuliere natuurbescherming aan.

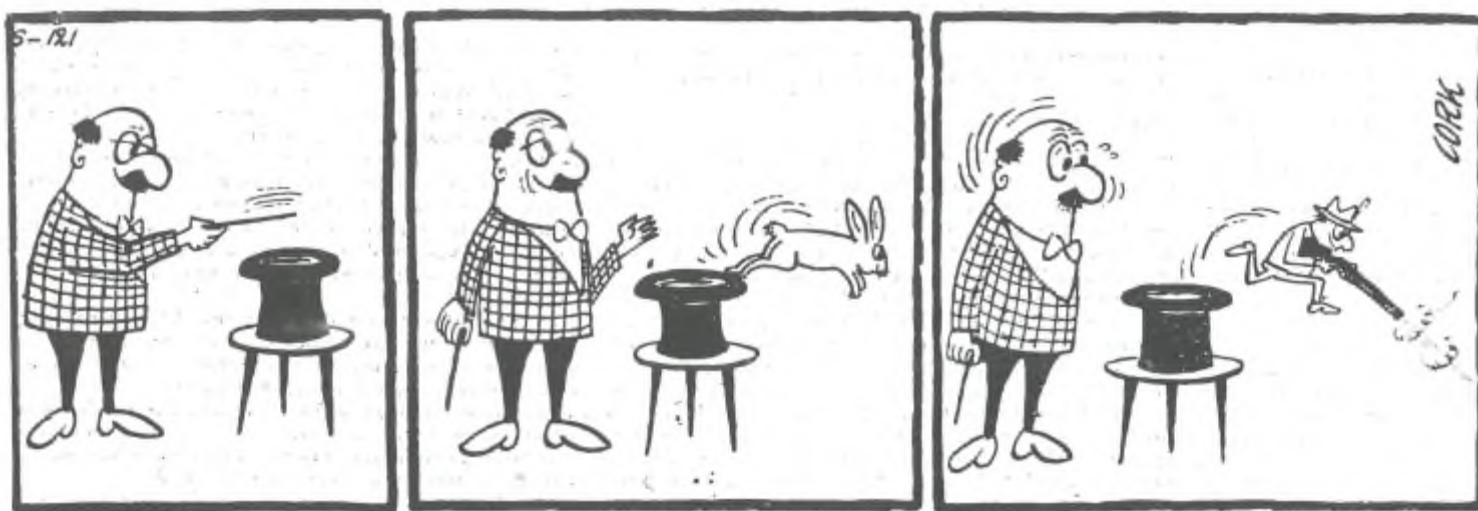
De geest van zelfverloochening en samenwerking, noem het desnoods verlicht eigenbelang, wordt in tal van Europese landen steeds meer aangetroffen. Het geeft hoop, dat de meest spektakulaire groep onder de vogels, die van het trekkend waterwild, zal overleven op ons drastisch veranderend continent.

(vertaling Norman van Swelm)

Oproep aan watervogeltellers

De redactie is zeer geïnteresseerd in reacties van watervogeltellers (en andere belangstellenden en belanghebbenden) op de tot nu toe gevoerde discussie over gebruik en misbruik van telgevens. Ook horen wij graag uw mening over het bovenstaand artikel van Prof. Matthews. Als de reacties daartoe aanleiding geven zal er in komende uitgaven van ARGUS aandacht aan worden besteed.

De redactie.

JAGEN IS... Rede voorzitter

MAATSCHAPPELIJK?

Het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk zou in dit krachtenspel onze sympathie moeten hebben, ware het niet dat steeds blijkt, dat wij jagers juist bij dit ministerie — zowel door ambtenaren, werkzaam in Den Haag, als in de buitengebieden — enkele positief denkenden uitgezonderd — de grootst mogelijke tegenwerking onder vinden. De drie woorden waarmede CRM wordt aangeduid, zijn alle drie van toepassing op aspecten van ons jager-zijn en toch ondervinden wij in plaats van begrip en medewerking de grootst mogelijke afwijzing of nog liever een totale uitschakeling van de jacht en de jager. Zelfs wanneer wordt erkend, dat voor een bepaald facet van het natuurbeheer, de jachttuitoefening niet kan worden uitgeschakeld, zal met de voorkeur geven aan ambtelijke bejaging in plaats van gebruik te maken van de 36.000 Nederlandse jagers die daar graag voor in aanmerking zouden komen en die daarvoor, juist door hun plezier in de jacht, beter toe geschikt zijn. Want bij CRM vindt men, wanneer er dan al gejaagd moet worden, dat nimmer met plezier mag worden gedaan. Een visie die wij verwerpelijk vinden en die wij niet bij het functioneren van dit ministerie op zijn plaats achten. Ik moet erop wijzen, dat dit ministerie de touwtjes van de geldbuidels in handen heeft, waaruit de subsidie komt voor de 'veiligstelling' — en ik gebruik het woord hier sarcastisch — van delen van ons groene landschap. Dat door dit subsidiebeleid ook de begunstigten beïnvloed worden in hun houding ten aanzien van de jacht, moet helaas worden geconstateerd. Thans is het zo, dat — wederom enkele uitzonderingen daargelaten — door CRM verworven grond voor wat de jacht betreft, wel afgeschreven kan worden.

Zelfs weidevogelreservaten vallen daar onder — ook wanneer de laatste weidevogel al naar het zuiden is vertrokken, zodat de bejaging van eend of haas geheel zonder nadeel voor deze weidevogels zou kunnen plaatsvinden. Er is weinig begrip bij onze overheid in het algemeen en bij CRM in het bijzonder, dat in ons dichtbevolkte land, dichtbevolkt met mens en dier, de oppervlakte vele soms tegenstrijdige taken moet vervullen. Het behoort tot de taak van een goede overheid om die oppervlakte geschikt te maken voor deze verscheidenheid van

De leden van de Tweede Kamer, mevrouw E.G. Verkerk-Terpstra en de heer H.P.H. Waalkens (beiden V.V.D.), hebben op 21 juni 1979 schriftelijk vragen gesteld aan de staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, G.C. Wallis de Vries, inzake de rede van de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging.

1.

Vraag: Heeft de staatssecretaris kennis genomen van de rede van de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging op de 44e jaarvergadering van deze vereniging?

Antw: Naar aanleiding van deze vraag heb ik de rede van de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, gehouden op de 44e jaarvergadering van deze vereniging, gelezen.

2.

Vraag: Wat is het weerwoord van de bewindsman tegen de duidelijke verwijten aan het adres van zijn ministerie, als zou "CRM de jacht willen uitschakelen"? Kan de bewindsman, zo hij de feiten weerlegt, dat met concrete bewijzen staven?

Antw.: De daarin gedane suggestie als zou 'CRM de jacht willen uitschakelen', mist evenwel feitelijke grondslag. De jacht in de staatsnatuurre-servaten is geregeld in een door de ministeries van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Landbouw en Visserij gezamenlijk opgestelde instructie ten behoeve van de ambtenaren van het Staatsbosbeheer (Dienstvak Natuurbehoud) die over de verhuur van de jacht adviseren aan de directie van Faunabeheer van het ministerie van Landbouw en Visserij.

In deze instructie wordt uit- *Antw:*

taken, daarmede een landschap anno 2000 creërende dat evenzeer esthetische voldoening kan geven als het heidelandschap van minder dan 200 jaar geleden.

H.J.E. van Beuningen.

Voorzitter K.N.V.J., 9 juni 1979.

KNJV

drukkelijk gesteld dat daar waar dit uit een oogpunt van wildbeheer gewenst is, verhuur van de jacht aan particulieren veelal de aangewezen weg is. Genoemde instructie voorziet ook in een procedure voor overleg tussen de ministeries van Landbouw en Visserij en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk in gevallen waar de advisering door het dienstvak Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer op bezwaren stuit bij de Directie Faunabeheer, die de verhuur van de jacht in de staatsnatuurre-servaten regelt. Volgens deze procedure wordt in zulke gevallen slechts in overeenstemming tussen beide departementen een beslissing genomen. Een zodanig geval heeft zich slechts éénmaal voorgedaan. Ten aanzien van de jacht in terreinen van particuliere natuurbeschermingsorganisaties is de beslissing over het al dan niet verhuren daarvan geheel voorbehouden aan de betrokken eigenaren.

Deze beslissing wordt noch van de zijde van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, noch van de zijde van het Dienstvak Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer op enigerlei wijze beïnvloed.

Vraag: Is de staatssecretaris bereid, zo er al sprake is van misverstand of communicatiestoornissen, een eventueel verzoek van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging om een onderhoud positief te beantwoorden?

Vertegenwoordigers van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging hebben reeds een gesprek met mij gehad, waarbij in een open gedachtewisseling de problemen van en met de jacht aan de orde zijn gekomen.

VVD JAAGT OP CRM

'Stel je eens voor', dacht voorzitter van alle Nederlandse jagers, Henk van Beuningen, hardop in bed als hij zijn jaarlijkse redevoering opstelt, 'wat er gebeurt als we het anti-jachttuig van CRM uitschakelen?' Zijn partner kreunt, het wordt al licht, buiten vallen de eerste turkse tortels aan op het voer van zijn fazanten. Mèt die kuikens en mèt een vergunning van Fons van der Stee zal hij straks vlak voor de jacht begint de fazantenpopulatie herpopuleren. Zo heet dat nu. Godzijdank dat Faunabeheer, waar onze Doude nu gelukkig zit, niet naar Staatsbosbeheer is gegaan, alhoewel Joost c.s. daar goed werk doen, laat staan naar CRM. Dan was het afgelopen geweest. Gelukkig ook dat de VVD regeert. Als hij CRM te pakken had zou hij ook zijn afschotvergunning voor die turkse tortels krijgen, zou de jacht in CRM-reservaten en hij voorzitter blijven. Zijn plan was klaar, alles zat mee, Van Agt de pleuris, de rest op vakantie, alleen VVD'ers over. Nu of nooit. Hij belde Theo uit zijn bed, tenslotte wordt ie er voor betaald. 'Theo luister. Volgende week heb ik een afspraak over het jachtverhuur op CRM. We zullen die jongens even onder pressie zetten. Jij gaat vanmiddag met Waalkens lunchen in de Bistrot op het Lange Voorhout. Stamp 'em maar lekker vol, eh... neem maar ree. Waal moet vragen stellen.' 'Ja,' geeuwde Theo, 'daar is ie goed in.' 'Laat ie het vooral niet alleen doen, iedereen moet denken dat de hele VVD voor de jacht is.' 'Hij heeft ze al bijna allemaal gehad,' zegt Theo, terwijl hij zijn gebit in doet. 'Laat ie 'et dan maar eens proberen met die stomme trut Terpstra, die weet net zo min iets van jacht als die Neelie toen van die zomerkaarten van Bloemers. En dat ging toch prima of niet soms? Hij moet vragen stellen aan die

vent van CRM, hoe heette, hij is van ons, van de VVD bedoel ik, eh... Wallis de Vries.' 'Ja maar', stottert Theo, 'die vent weet nergens iets van.' Geeft niks, ik rij vanmorgen nog naar Hans Wiegel en dreig wel dat ik mijn SHV-contributie niet meer betaal, nou je weet wel wat er dan gebeurt. Of ben je de jachtwetswijziging vergeten soms? Zaterdag op de jaarvergadering zal ik CRM er keihard doorheen halen. Jij moet zorgen dat er een vent van Elseviers Magazine komt, een leerling journalist of zo. Zorg ervoor dat die vent mijn verhaal helemaal..., hoe noem je dat ook al weer?' 'integraal', zucht Theo somber. 'Integraal opneemt, geen commentaar, geen vragen, niks, voor mijn part koop je een pagina, maar dan wel de eerste. Kan me niks verdomme, geld speelt geen rol! We pressen ze jongen, we pressen ze!'

Observer

ARGUS iIS Leerzaam

Zelfs de jacht door argusogen bekeken, geeft een iets genuanceerder beeld dan voorheen het geval was. Het laatste nummer van Argus vond ik zelfs in zekere mate objectief en daardoor leerzaam.

H.J.E. van Beuningen, voorzitter
K.N.V.J., 9 juni 1979.

WEER JAGER OP FAUNA- BEHEER

Ir. W.G. Pfeiffer, natuurbeschermers, was de eerste niet-jagende directeur van de Directie Faunabeheer op het Ministerie van Landbouw. Al zijn voorgangers waren jagers. Onder Pfeiffer zijn nogal wat beleidsveranderingen tot stand gekomen die de naam van de dienst wat meer eer aandeden. De enorme invloed die de jagers op beleid en personeel van Faunabeheer hebben en hebben gehad (m.n. via de jachtraad) poets je natuurlijk niet een, twee, drie weg. Pfeiffer heeft zijn best gedaan, vaak zeer tot ergernis van de jagers (bijv. toen tegen de wil van de Jachtraad de jacht op de kleine rietgans werd gesloten). Hij is begin dit jaar van werkkring veranderd. De minister van Landbouw heeft nu Dr. W. J. Doude van Troostwijk m.i.v. 1 juli tot nieuwe directeur benoemd. Hij is de eerste bioloog die deze functie gaat bekleden en dat werd tijd. Hij is echter ook jager. De klok is dus teruggedraaid. Wij vinden dat geen gezonde zaak. Dat is een principieel uitgangspunt en staat los van de persoon en de kwaliteiten van de nieuwe directeur. De invloed van jagers heeft altijd de invoering van nieuwe ideeën inzake een meer wetenschappelijk verantwoord faunabeheer bemoeilijkt. Dat is niet zo vreemd als men bedenkt dat de invoering van nieuwe, wetenschappelijk verantwoorde maatregelen bijna altijd sluiting dan wel drastische vermindering van de jacht tot gevolg hebben. Wij hadden verwacht dat de regering, toen Pfeiffer vertrok, de dienst Faunabeheer op zou heffen en het jachtbeleid onder CRM, desnoods Staatsbosbeheer zou hebben gebracht. De druk was kennelijk zo groot dat men dat nog niet aandurfde. Een gemiste kans om het jachtbeleid structureel gezonder te maken. (N.v.S.)

OP HET DROGE

de massa-strandingen
van walvissen

door Hans Elgershuizen

Van tijd tot tijd vinden er strandingen plaats van walvissen, zo ook in juni en juli 1979. Een groep van 41 Potvissen strandde bij Florence in de Noordamerikaanse staat Oregon en een groep van ca. 175 Grienden strandde bij het dorpje Point au Gaul op New Foundland. Er zijn echter heel wat meer van dit soort waarnemingen. In november 1972 spoelden in de baai van Ravelek op de Nieuwe Hebriden, een eilandengroep in de Zuidelijke Stille Oceaan, een groep van 231 walvissen aan van de soort *Peponocephala electra*, ook wel 'Little Killers' genaamd. In 1846 had men van deze soort de eerste schedel aangetroffen, maar pas in 1963 spoelde een compleet exemplaar aan in Japan en kon toen pas wetenschappelijk beschreven worden.

Als er zo'n stranding gebeurt en er wonen mensen in de buurt, dan veroorzaakt dat altijd een enorme toeloop. In vroegere tijden zagen de primitieve mensen dit als een bericht van de hemel. De goden waren de mensen welgezind, want ze vonden olie, vlees en vele andere bruikbare zaken. Tegenwoordig profiteren er allerlei zakenlui van, en nog niet eens van wat de walvis zelf aan land brengt, maar meer van al hetgeen dat verkoopbaar is aan de mensen die naar de walvis of walvissen komen kijken. De plaatselijke autoriteiten zitten echter al gauw met de nodige overlast, zeker als na een paar dagen de lijken gaan ontbinden en stinken. Wie eens bij zo'n dier geweest is vergeet dat zijn hele leven niet meer. De berichtgeving van zo'n stranding gaven vooral in het verleden aanleiding tot de wildste speculaties. Alleen al de omvang van het dier of de dieren werd(en) altijd overschat. Kunstenaars die een tekening van de situatie maakten, tekenden altijd de mensen in de nabijheid van zo'n walvis als dwergen. Ook werden onderdelen van het dier die de mens blijkbaar aanspraken idioot

groot afgebeeld. Zoals de penis van een bij Scheveningen gestrande Potvis op een prent die nu aanwezig is in de collectie van het Museum van de Natuurlijke Historie te Leiden.

Anderzijds zijn er ook mensen geweest die dergelijke strandingen veel nauwkeuriger hebben beschreven. Een voorbeeld van zo'n iemand is John Evelyn, een Engelse kroniekschrijver, die leefde van 1620 tot 1706 en die de stranding van een Baleinwalvis op 3 juni 1658 in de Theems bij Greenwich beschreef.

Hij vertelde er ook uitvoerig bij hoe het dier bij laagwater in de Theems voor het eerst werd waargenomen. Om te voorkomen dat het dier bij hoogwater alle boten in de haven van Londen zou vernielen werd terstond besloten het dier te doden. Na een verwoede strijd op leven en dood werd het dier uiteindelijk toch met een harpoen, terwijl stromen bloed vloeiden, het leven ontnomen.

Hedentendage krijgen dergelijke strandingen van walvissen door de communicatiemediën als krant, radio en televisie meer aandacht dan ooit. Zelfs hebben we hier in Nederland nog niet zo lang ge-

leden een rondreizend circus gehad dat geheel draaide op het laten zien van een opgezette walvis ('Jonas'). In Amerika is er iemand zelfs in geslaagd om met een mengeling van allerlei fossiele walvisbeenderen een monster van zo'n 37 meter te creëren, waar heel wat mensen intussen naar zijn komen kijken.

Ondanks alle goede informatie die de media geven blijven er toch nog allerlei verhalen over walvissen en hun gedragingen, die niet juist zijn de ronde doen. Gelukkig is het intussen nu wel zo dat iedereen weet dat walvissen zoogdieren zijn en lucht ademen net zoals wij. Het spuiten van deze dieren aan het zeeoppervlak is een vorm van uitademen. De wolk water die dan te zien is, is gedeeltelijk gecondenseerde waterdamp en voor een ander deel olie-achtige substantie (slijm) van de binnenwanden van de luchtwegen van deze dieren.

OORZAKEN

Wat de strandingen van walvisachtigen

(walvissen, dolfijnen en bruinvissen) betreft kan men ze in twee categorieën indelen, namelijk de individuele en de massa-strandingen.

Massa-strandingen (ingeval van meer dan 2 exemplaren) hebben vermoedelijke andere oorzaken. De Amerikaanse onderzoeker R.M. Gilmore, W.H. Dudok van Heel en onze internationaal erkende expert op het gebied van walvissen en andere walvisachtigen op vrijwel alle wereldzeeën W.F.J. Mörzner Bruins hebben zich beziggehouden met een inventarisatie van dergelijke strandingen. Intussen is hierover dan ook wel wat meer bekend geworden en er ontstaat langzamerhand ook wat meer duidelijkheid.

Het blijkt dat massa-strandingen zich in het bijzonder voordoen bij dieren die hun habitat (woongebied, leefruimte) hebben in het diepe water van de oceanen. Verder blijken het uitsluitend Odontoceti te zijn. Dat zijn tandwalvissen in tegenstelling tot de Baleinwalvissen (Mysticeti).

De Baleinwalvissen vertegenwoordigen de grootste zoogdieren op aarde. Ze bezitten baleinen in de enorme bek, waarmee ze 1 tot 2 ton plankton per dag uit het zeewater kunnen zeven en opeten. De tandwalvissen daarentegen zijn veel kleiner met uitzondering van de Potvis en beschikken over een gebit met scherpe tanden, variërend van 10 tot 55 per kaakhelft, die ze gebruiken voor het vangen van vis en inktvissen.

SITUATIES

Er blijken een aantal verschillende om-

Potvis op strand bij BreSkens, 3 jan. 1970.

Een Walvis die op 21 Januari 1598 op de H. Martini en Sint-Janskerke in Katwijk aan Zee is gestrand.

Gestrande walvis tussen Scheveningen en Katwijk in 1598.

standigheden en redenen te zijn die verantwoordelijk zijn voor de strandingen van de Tandwalvissen. Als we naar de omstandigheden kijken, verdienen de volgende waarnemingsfeiten aandacht:

1 De meeste solitaire en massa-strandingen van de Tandwalvissen gebeuren op geleidelijk oplopende vlakke zanderige kusten of op rotskusten met een ondiep gebied ervoor;

2 Verzwakte, gewonde of zieke individuen stranden op elk soort kust, zowel zanderige als rotskusten, zowel steile als

vlakke;

3 Of ze nu alleen zijn of in een school, de strandende dieren vertonen een duidelijke voorkeur voor een bepaalde richting. Als ze weer naar dieper water worden gesleept zoals nu ook door walvisbeschermers gedaan is met de grienden op New Foundland dan weigeren ze de hun teruggegeven vrijheid te accepteren en zwemmen ze weer in dezelfde richting tegen de kust op. Dit bleek niet alleen voor de Potvis maar ook voor een groot aantal andere soorten walvissen zoals: Gevlekte Dolfijn, Griend, Dwergpotvis en Cuvier's Dolfijn.

Een van de oorzaken zou kunnen zijn dat tengevolge van het kudde-instinct onder deze dieren de school walvissen hun leider of leiders blijft volgen. Als de leider om wat voor reden dan ook gaat stranden (ergens heengaat) stranden de anderen mee (gaan ze precies dezelfde kant op). Daar komt nog bij dat de dieren noodseinen uitzenden. Op hun 'piepen' reageren de andere leden van de school reflexmatig. Het zijn alleen de tandwalvissen die over een dergelijke onderwater-sonar beschikken. Ze maken piepgeluiden en vangen die weer op. Het tijdsverschil tussen uitzenden en ontvangen, de sterkte en de richting van de echo geven informatie aan het dier over de afstand, vorm en grootte van het object. Men heeft ook al kunnen aantonen dat dolfijnen met elkaar kunnen 'praten'. Het is intussen gebleken dat

Stranding potvis bij Noordwijk in 1614.

van de mogelijke oorzaken van stranding de volgorde van belangrijkheid de volgende is:

1 Moeilijkheden met het gebruik van hun sonar die te wijten zijn aan eigenschappen van de zeebodem of eigenaardigheden van het water zelf. Bij een vlak oplopende zanderige kust komen geen of onvoldoende echo's terug naar het dier en dan kan het al gauw te laat zijn. Ook is er in ondiep water veel meer turbulentie die de voortplanting van het geluid danig kan verstoren. Ook zijn er in ondiepe zeeën nogal eens gelaagdheden van de water-massa's door verschillen in zout- en temperatuurgehalten (invloed van rivieren: zoet water, en zonlicht: warmte). Dat beïnvloed ook de voortplanting van het geluid in zeewater aanzienlijk. Deze problematiek kan zich niet voordoen bij baleinwalvissen omdat die niet over een dergelijk sonarsysteem beschikken. Reden waarom we juist de Tandwalvissen zien stranden.

2 Een buitengewone emotionele omstandigheid zoals paniek, honger, koude of jachtinstinct naast kudde-instinct. Van de Zwaardwalvis zijn 2 massastrandings bekend. Vijftien van deze dieren strandden 13 mei 1955 op het strand van Paraparaumu op Nieuw Zeeland.

3 Een onvoldoende in staat zijn om zich tegen bepaalde water-bewegingen in te bewegen. Het zou weleens zo kunnen zijn dat de in diepere zeeën levende walvissen niet tegen het ritme van de deining in ondiep water kunnen en daardoor zeeziek worden. Zeelui van de grote vaart die op de grote wereldzeeën nooit zeeziek zijn zijn dit plotseling wel op het IJsselmeer of een ander klein ondiep water.

Er zijn verder nog redenen denkbaar die een combinatie zijn van de bovengenoemde vier. Slecht weer bijvoorbeeld met onweer d.w.z. donder en bliksem zou verstorend kunnen werken bij het gebruik van de biosonar in ondiep water. Het zou de dieren in paniek kunnen brengen enz. Op de Far Oer werd tot voor kort nog bij de vangst van Grienden nog opzettelijk lawaai gemaakt door de op hen jagende vissers. De in de baai ingesloten dieren werden dan zo het strand opgejaagd.

De dood op het land zelf van de zeezoogdieren ligt vermoedelijk aan het feit dat ze hun borstkas niet voldoende kunnen bewegen. Buiten het water immers is het veel moeilijker om een zelfde grote gewicht van het lichaam te torsen of heen en weer te bewegen. In het water gaat dat allemaal veel gemakkelijker en de ademhaling geeft dan ook geen problemen.

Een stranding van Potvissen van meer dan 41 exemplaren zoals onlangs in Oregon, vond ook plaats tijdens zwaar stormweer op 18 maart 1970. Toen strandden 59 Potvissen bij Gisborne op de Nieuw-Zeelandse kust. Het bleek toen ook dat de dieren nog wel een week in leven konden blijven.

Met dank aan Dr. C. Smeenk, Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden.

De schrijver van dit artikel is oceanograaf in dienst van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen en voor het Delta Instituut voor Hydrobiologisch Onderzoek te Yerseke gedetacheerd bij de Deltadienst van Rijkswaterstaat te Middelburg.

WAT TE DOEN BIJ VONDST

Vindt U een walvisachtige op het strand, meld dit dan onmiddellijk bij de plaatselijke politie. Laat het dier liggen. Bedenk dat Tuimelaar (*Tursiops truncatus*) en bruinvis (*Phocoena phocoena*) onder de Natuurbeschermingswet beschermd zijn. Het doden, pogen te doden, het onder zich hebben (w.o. vervoeren) of te koop aanbieden van deze dieren is verboden. Ook als ze afkomstig zijn van buiten de Nederlandse territoriale wateren. Wetenschappelijk onderzoek aan deze dieren is van groot belang. Bel daarom onverwijld, als het dier dood is en bezuiden Zandvoort ligt het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie, Raamsteeg 2, Leiden, tel. 071 - 14 38 44 (buiten kantooruren 071 - 15 23 66). Als het dier ten noorden van Zandvoort is aangespoeld neem dan contact op met het Instituut voor Taxonomische Zoölogie, Plantage Kerklaan 36, Amsterdam, tel. 020 - 522 24 37. Bel anders het Ministerie van CRM in Rijswijk, tel. 070 - 94 92 33 (dag en nacht, ook in de weekends bereikbaar). Bij stranding van levende dieren moet worden voorkomen dat de dieren in de zon en op de tocht liggen. Scherm ze af en houdt ze nat (vooral de rug- en staartvin). Er mag geen water in het blaasgat (neusgat) komen. Bel voor levende dieren het Dolfinarium te Harderwijk, tel. 034 10 - 1 60 41 of het Ministerie van CRM;

**Goed dat Natuurmonumenten
niet iedereen z'n zin geeft!**

WIE ONTBREEKT HIER? EN WAAROM?

Oplossingen sturen naar
ARGUS, Herenstraat 21,
2282 BP Rijswijk
De 10 meest originele
oplossingen worden be-
loond met 5 ganzen-
stickers.

Piet Eggen

NATUURBEHOUD EN BEHOUDZUCHT

Onder de titel 'De behoudzucht van de natuur' verscheen in Argus 1979/1 een artikel van Kornelis Piël namens de Landelijke Werkgroep Kritisch Bosbeheer. Het artikel geeft ons aanleiding tot commentaar omdat wij menen dat een aantal beweringen onjuist zijn en tendentius zijn beargumenteerd.

Het stuk werd geschreven naar aanleiding van een artikel in Natuurbehoud 10e jrg. nr.1, orgaan van Natuurmonumenten, getiteld 'Steuntjes in de rug; het beheersverslag '77/'78' en zijdelings ook naar aanleiding van een ander artikel in hetzelfde nummer. 'Biezen, riet en ganzen', handelend over de Korendijkse Slikken.

Er staan een aantal citaten in die wij hier herhalen, maar dan uitgebreid met enkele erbij aansluitende zinnen.

1 .Terug naar de natuur? We moeten het maar vergeten. Zelfs Natuurmonumenten doet er niet aan mee. Dat blijkt uit het Beheersverslag 1977/78, dat in oktober jl. is gereedgekomen. We behoeven niet te verwachten dat in ons overvolle land de natuur het op haar eentje zal redden. Wij moeten al blij zijn als de terreinen in bezit van de vereniging echt hun waarde kunnen behouden. Gevaren en dreigingen zijn er immers overal. Het Beheersverslag laat zien dat die erg uiteenlopend van aard kunnen zijn.

2 .Terug naar de natuur? We moeten het om heel andere redenen ook maar vergeten. 'Echte' natuur bestaat niet meer in Nederland en we willen haar eigenlijk ook niet terug hebben. De variatie in het landschap, de verscheidenheid aan planten en dieren zou in aanmerkelijke mate teruglopen. Bovendien zou een streven in die richting vergezeld moeten gaan van een wel zeer indringend emigratiebeleid.

Ons land zou immers terugvallen tot een stadium waarin het vijftien, twintig eeuwen geleden moet hebben verkeerd.

Menselijk ingrijpen.

3 . De buitenrand van het gebied (de Korendijkse Slikken) zal men waarschijnlijk voor een groot deel zijn gang laten gaan. Bij gebrek aan geld en mankracht geldt 'niets doen' tegenwoordig als een aanvaardbaar al-

ternatief. Wat het op lange termijn oplevert weet eigenlijk nog niemand.

Na het eerste citaat vermeldt het artikel in Natuurbehoud een serie concrete verschijnselen in de terreinen, die terug te voeren zijn op bedreigingen van buitenaf, vervolgens een aantal gevallen waarbij bedreigde vogelsoorten en vegetaties werden geholpen. Uit dit alles komt naar voren, dat als Natuurmonumenten daar niets aan deed, de terreinen in waarde achteruit zouden gaan. Onzes inziens niets nieuw voor de lezers van Argus, maar je moet het artikel in Natuurbehoud wel zelf gelezen hebben om te weten dat het daaróver gaat.

Na het tweede citaat wordt in Natuurbehoud gesteld dat in een natuurlijk landschap van omstreeks het begin van de jaartelling uiteraard veel meer echte natuur was, maar niet de grote verscheidenheid van het half natuurlijke landschap met zijn weidevogels, heiden, rietlanden, veenplassen, dijken en, in het algemeen, de karakteristieke landschappelijke verscheidenheid, zoals wij die nu nog kennen en waarderen. Voorts dat daarom onze voorkeur niet naar een natuurlandschap - van die omvang dus - uitgaat.

Daarna gaat het artikel in Natuurbehoud in op het beheer van heiden, rietlanden en graslanden en worden diverse andere zaken aangesneden.

Het geheel is, zoals uit de aanhef (citaat 1) blijkt, een populaire weergave van het Beheersverslag waaraan als Leitmotiv is meegegeven, dat de vele vormen waarin de natuur in Nederland zich aan ons voordoet, grotendeels door de mens bepaald zijn en daarom niet zonder de bijbehorende menselijke activiteit kunnen voortbestaan. Dit in tegenstelling tot de mening van mensen, die denken dat elk natuurterrein blijft wat het is, als je er niets aan doet. Met 'natuur' is dan uiteraard niet bedoeld de niet of weinig door de mens beïnvloede oecosystemen, want die handhaven zich juist wel zelf, maar al datgene wat in de wandeling natuur wordt genoemd.

In het artikel is nergens te lezen dat Natuurmonumenten er in principe tegen zou zijn op, sommige plaatsen een natuurlijker vorm van bosbeheer na te streven. Daartegenover noemt het artikel in Argus de nota 'Doelstellingen en hoofdlijnen beleid terreinbeheer Natuurmonumenten', officieel vastgesteld in de verenigingsraad, waaruit ook volgens de

schrijver blijkt, dat Natuurmonumenten er in feite vóór is, dat zulke ontwikkelingen plaatsvinden, maar dan weloverwogen en binnen het raam van de financiële juridische mogelijkheden.

Dan het derde citaat. Het beheer van de terreinen is, als het waardevolle oecosystemen betreft, veelal gericht op continuïteit in het beheer. Dat biedt volgens de gangbare opvattingen voor het natuurbeheer de beste perspectieven voor het behoud van de bestaande verscheidenheid. Dat geldt zowel voor de soortenrijkdom binnen de oecosystemen als voor de verscheidenheid tussen de oecosystemen onderling. Dat betekent voor onze nederlandse situatie veelal voortzetting van een vorm van min of meer agrarisch beheer. Als dat te duur wordt en de financiële armslag te boven dreigt te gaan en dat is 'tegenwoordig' vaak het geval, geldt inderdaad 'niets doen als een aanvaardbaar alternatief, maar dan meestal wel als tweede keus. Dat de desbetreffende zinsneden niet op bos slaan, kun je uit Natuurbehoud wel halen, uit Argus niet. De tegenvraag zou wellicht kunnen luiden, of de schrijver als principe voorstaat heiden, hooilanden, rietlanden en dergelijke te laten dichtgroeien tot bos? Wij kunnen ons niet voorstellen en Natuurmonumenten is daar in ieder geval faliekant tegen. Wij kunnen niet anders dan concluderen, dat - gebaseerd op onvolledige citaten en een verkeerde interpretatie daarvan - het beheer bij Natuurmonumenten onjuist is weergegeven. Het zou o.i. beter zijn geweest als de Landelijke werkgroep, als daar aanleiding toe zou zijn, zakelijk had gediscussieerd over het beheersbeleid bij de vereniging i.p.v. te vervallen in kreten als 'keurig opgepoetst presenteerblaadje', 'voortstompelend Natuurbehoud', 'staaltjes onverschrokken natuurbeheersfilosofie' en dergelijke.

ir. E.P.L. Hessels.

Tot zover de heer Hessels, die in essentie gelijk heeft, al delen wij zijn conclusie niet. Toch wil de redactie van Argus niet nalaten de volgende kanttekeningen te maken.

a. In ecologisch opzicht -en indirect komt dit ook uit de brief van de heer Hessels naar voren- vormt bos een eindstadium, dat zichzelf in stand houdt, en vormen heide en gras- en rietlanden beginstadia, die door menselijk ingrijpen in stand worden gehouden. Voor zover door dit ingrijpen gevarieerde landschappen ontstaan, die wij willen behouden, omdat we er grote waarde aan toekennen, is continuïteit van het

beheer het juiste uitgangspunt.

b. Voor het nederlandse bos geldt niet, dat menselijk ingrijpen verrijkend gewerkt heeft en de verscheidenheid heeft vergroot. Continuïteit van het agrarisch beheer in de bossen van Natuurmonumenten betekent bosbouw en leidt tot verarming. Vandaar dat Kornelis Piël een fel tegenstander is van deze beheersvorm en hij het ten zeerste zal toejuichen als Natuurmonumenten daadwerkelijk een 'natuurlijker' vorm van bosbeheer gaat nastreven.

c. De heer Hessels stelt dat de heer Piël het beheer bij Natuurmonumenten onjuist weergeeft. Maar de kritiek van de heer Piël betrof nu juist -zoals de heer Hessels zelf aangeeft- dat 'nergens is te lezen dat Natuurmonumenten er in principe op tegen zou zijn op sommige plaatsen een natuurlijker vorm van bosbeheer na te streven.' Piël had namelijk graag gelezen dat Natuurmonumenten er in principe vóór was.

d. De zinsnede 'niets doen als aanvaardbaar alternatief, door de heer Hessels 'meestal als tweede keus' gezien, staat in de context van biezien en rietlanden, maar wordt in het artikel wel degelijk in algemene zin gebruikt. In het artikel 'Steuntjes in de rug' over het beheersverslag 1977/1978, wordt deze visie, dat zonder menselijk ingrijpen Natuurmonumenten sterk aan waarde zullen inboeten, alleen maar versterkt, en 'terug naar de natuur' wordt als een onmogelijkheid afgeschilderd. De redactie van Argus is, met de woordvoerder Piël van Kritisch Bosbeheer, verontrust over de manier waarop de lezers van Natuurbehoud worden voorgelicht, met name omdat de informatie geen recht doet aan de doelstellingen van de vereniging. Wij zien niet in, waarom in Natuurbehoud 'niets doen' als beheersmaatregel alleen in negatieve zin aan de lezers wordt voorgehouden. Wanneer 'niets doen' in feite eerste keus is, bijvoorbeeld met betrekking tot bosbeheer (zie punt a), dan moet het in Natuurbehoud ook als zodanig aan de man gebracht worden. Uit het gewraakte artikel zal het overgrote deel van de lezers geneigd zijn te concluderen dat Natuurmonumenten 'echte natuur' eigenlijk niet wil. In de dagbladen wordt men vaak beter voorgelicht over zaken die binnen Natuurmonumenten leven, zo is bijvoorbeeld de discussie over jacht binnen Natuurmonumenten in Trouw en het Algemeen Dagblad gedegen verslagen. De lezer van Natuurbehoud heeft over dit boeiende onderwerp weinig of niets onder ogen gekregen.

De Redactie

EEN ZEEHONDEN- JACHT IN HET BROUWERSHAVENSE GAT IN 1957

door J.L.van Leeuwen

Het was in augustus 1957 aardig open weer, geschikt voor een dagtocht op het water. Een ijzeren garnalenboot met een 35 pk gloeikopmotor, bemand met een schipper en zijn knecht, vaart uit op de zeehondenjacht. Men sleept een vlet mee met een buitenboordmotor van 5 pk. De hele uitrusting is sober en minimaal. Het zijn aardige mensen uit het noorden, 64 en 25 jaar oud, met als gast een zoontje van 12 jaar. In den beginne een heerlijke vaartocht in het ruime zeegat: wijde vergezichten, gedeckt door prachtige wolkenpartijen, mooie eilanden rondom. Grote zandbanken vallen droog in het snel afnemende getij. Een kittige westelijke bries op de kop geeft een driftige golfslag. De verschillen zijn groot. Hoog opgewassen zandbanken met direct er naast peilloos diep water. De stille natuur wordt in het jachtgebied door het snerpande buitenboordmotortje verknald. Levende zeehonden in de vrije natuur worden ten dode gejaagd. Je weet eigenlijk niet waaraan je begint met op deze manier een vrije dag te besteden.

De oude zeehondenjager oefent zijn beroep al uit vanaf zijn veertiende jaar. In de vijftig jaren sedertdien heeft hij gemiddeld jaarlijks wel een 400 zeehonden geschoten in de zeegaten van het noorden, de Waddenzee, en in de zeegaten van Zeeland. Het met een vergunning afschieten is voor hem geleidelijk verminderd tot 150 zeehonden. Dit jaar mag hij "slechts" 60 dieren jagen. En dit verlaagde aantal is zelfs nog te groot voor de populatie in het Brouwershavense Gat. De telling wordt gecontroleerd

Jonge gewone zeehond.

met van rijkswege verstrekte blikjes, die in de afgestroopte huid van de geschoten zeehonden moeten worden geslagen. Meer huiden in voorraad hebben dan het volgens de vergunning verleende aantal blikjes is strafbaar en zal leiden tot het intrekken van de jaagmachtiging. Men zoekt jonge zeehonden, want oude huiden hebben weinig waarde meer. De huiden worden na het vetvrij maken in het zout bewaard, totdat ze geloooid kunnen worden. De groothandel betaalt f 35,- voor een velletje, plus f 1,50 onkosten voor het blikje. Voor één korte damesmantel zijn zes velletjes nodig. Het traan, dat gebraden wordt uit de speklaag, brengt 60 cent per liter op. Er zijn gemiddeld drie schoten met hagel nodig om één zeehond dood te schieten. Maar het levert toch wel een goed bestaan op, want in 1956 heeft deze schipper met zijn zoon zo'n f 12.000,-ontvangen van de zeehondenjacht alleen (hij is ook nog garnalenvisser in het noorden). Dat is een behoorlijk inkomen. Als ik het wens kan ik wel zes of meer huidjes kopen voor f 35,- per stuk, ongeloooid, om er een goedkoop uitvallende damesmantel van te laten maken.... Het is misschien verleidelijk, maar ik ben nog blij er geen gebruik van te hebben gemaakt. Een buitgemaakte zeehond wordt aan boord onmiddellijk tweemaal gevild: eerst de pels en daarna de speklaag. De sterke spieren worden dan zichtbaar als prachtige organen.

Nog zie ik het gebeuren. Bij de achtervinnen en aan de kop wordt de pels rondom losgesneden. Dit gaat gemakkelijk met een slagersmes. De ingeschoten hengelkorrels vindt de jager direct onder de pels terug, want ze dringen gewoonlijk de speklaag niet binnen. Hij veegt ze achteloos met de punt van zijn vilmes weg op het dek van zijn schip.

Niet veel meer over

Volgens berekeningen van dr. G.A. Brouwer leefden er in het Brouwershavense- en het Goereese Gat omstreeks 1927 circa 800 zeehonden. Dr. B. Haviga komt in 1933 tot 4000 zeehonden voor geheel Nederland. Een duitse onderzoeker, dr. E. Mohr, berekende in 1952 de zeehondenstand op niet minder dan 8500 voor ons land. Daar blijkt weinig van te kloppen. Dr. A. C. V. van Bommel verrichtte in 1956 tellingen door het fotograferen van de kolonies uit een vliegtuig, waarbij tevens bepaalde berekeningen werden gemaakt. Hij kwam tot 250 à 300 dieren in de Oosterschelde, maar de grootste aantallen bevonden zich in het Brouwershavense Gat: zo'n 300 tot 400 stuks. Daarna zijn de aantallen snel verminderd. Op de Westerschelde telde men toen nog een honderdtal zeehonden. Tegenwoordig is de zeehondenstand beperkt tot misschien enkele tientallen; op de Westerschelde ziet men er nauwelijks één.

Gewone zeehond.

Wijze dieren

Zeehonden zijn wijze dieren. Ze kunnen een vrij lang leven hebben, 25 tot 40 jaren wel. Na de visvangst -meest bij hoog water- rusten ze op de droogvallende zandbanken. Ze trekken ook lering uit rond hen wegvallende soortgenoten. Een jager, die uit een groep bijvoorbeeld de helft heeft weggeschoten, benadert de overige niet weer. Ze kennen hem dan als oorzaak van het verdwijnen van hun makkers, en ze zoeken bescherming in de zee of op veraf gelegen banken. De huid of pels van een eerstejaars zeehond is prachtig. Op de zandbank heeft de pels, wanneer hij droog is, een hoogblonde geelachtige kleur. De haarvacht is dan lossig. In het water plakken de haren tot een dichte bedekking aaneen, en ze krijgen een fraaie tekening. Op de deining dobbert de vlet met aanhangmotor. De ervaren schipper heeft in de verte al lang zeehonden ontdekt op een zandplaat. Het is laag water. Met de op volle toeren draaiende motor gaat het er in snelle vaart heen. Het hindert niets of de rustende zeehonden dit horen. Het geluid moet hen zelfs bereiken, want dan begeven ze zich te water. Men ziet de dieren naar het water wentelen en kruipen. Sommige doen dat, door de kijker bespied, heel sierlijk. Als een grote rups kruipen ze naar het diepe water. Andere duwen zich voort met lichaam en staart, weer andere proberen loopbewegingen te maken.

Eenmaal in het water blijven ze even met de kop boven. Ze zijn in hun element en denken veilig te zijn. Maar ze beseffen nog niet dat de jager het dan juist op hun leven gemunt heeft. Na een duik komen ze weer met de kop boven de wa-

Fragment grafsteen op graf zeehonden-jager, Kerkhof Westernieland (Gr.).

terspiegel. Ze bekijken met open en nieuwsgierige blik de mannen in de vlet. Heel onschuldig. Plotseling valt er een schot. De hagelkorrels spetteren in de zeehondensnuit. Met de volle laag. Het dier zinkt weg, bloed kleurt het water er boven onmiddellijk rood. Het dier komt weer boven en blijft even drijven, spartelend, wanhopig en blind. Snel stuurt de jager zijn boot er heen, met volle kracht. Erbij gekomen pakt hij de zeehond vast aan een van de voorvinnen en gooit het nog lichaam in de vlet, de bebloede kop naat beneden. Het bloed stroomt door de gaatjes van de loden hagelkorrels uit de kop. Het beest is blind geschoten. Even beweegt het lichaam nog in de doodsstrijd, de spieren strekken zich, de achtervinnen aan het staarteinde spannen nog wat op. Dan pakt de jager met een routinegebaar de kop en stompt er met zijn vuist enkele malen stevig midden op. Met zijn duim drukt hij daarna een week gedeelte van de hersenpan in. De zeehond is gestorven. Het bloed blijft doorlopen. Het is benauwend zoiets voor het eerst mee te maken.

Langs de stijle kant van een zandbank zwemt een zeehond. Direct stelt de jager vast: een jonge! Met een prima pels dus. Het dier duikt weg en het duurt wel enkele minuten voordat hij weer boven water komt. Een schot! Iets te laag gericht. Het dier is wel getroffen, maar het kan opnieuw wegduiken. Wel verschijnt er bloed in het zeewater. De jager loert naar zijn prooi. Voor de tweede maal komt de zeehond boven. Hij heeft gebrek aan lucht. Zijn kop komt daarom hoger boven het water dan

gebruikelijk is. Wéér een schot hagel. Ook dit schot is raak, doch onvoldoende om hem geheel hulpeloos te maken. De zeehond laat zich weer onder water zakken. Zijn bloed komt op verscheidene plaatsen naar de waterspiegel. Het duurt nu geruime tijd vóór zijn kop weer boven water verschijnt. Allen aan boord verkeren in spanning. Hij is nu verder van de jaagboot af. Maar zijn kop wordt thans nog hoger boven het water geheven, snakkend naar lucht, hoorbaar kreunend van pijn met doffe schorre geluiden. Tenslotte nog één schot, het einde. Het zwaar gewonde dier wentelt in het water, de kop naar beneden. De boot snelt toe, de jager grijpt het. Een zware, tien minuten durende strijd om het leven is volbracht. Het zijn scherpe tegenstellingen, zonder tussenweg, die slechts door leven óf dood kunnen worden beslist.

Een zeehond ligt op een zandplaat, op het randje. Alleen. Op het motorgeronk gaat het dier te water. Precies waar de jager, hem hebben wil. Wéér blijft de argeloos kijkende kop boven water, ziende naar ons. Een knal! Even er naast, maar toch hebben enkele hagelkorrels hem getroffen. Het dier vlucht diep onder water. Een kwartier lang wordt er gewacht en gezocht, de vlet vaart driftig in het rond, tot ver van de plek waar het beest is geraakt. De ervaren jager kent de gedragingen. Maar de zeehond verschijnt niet weer. Eén plekje verraadde hem. Daar is geen bloed, maar een vlakking op het water, dicht bij de boot. Traan, zegt de jager, hij is dus geraakt. De hagel is zelfs door de pels heen gegaan. Het dier zal daarom wei boven water móeten komen. Doch hoe wij ook opletten, de zeehond laat zich niet meer

zien. We weten niet of hij verdronken is. Zou hij nog leven, misschien spartelen als een hulpeloze tegen verdrinking? Kijk, zulke ervaringen beroeren óók een zeehondenjager. Hij trekt het zich aan gefaald te hebben. Hij vindt het ellendig. We blijven er aan boord over praten, tot in de thuishaven toe. Zoiets werpt een smet op de dag. De vaardigheid van de jager is tekort geschoten. Het treft hem als een verwijt.

Jagersinstinct

Ik had mij voorgenomen alléén de zeehondenjacht te bekijken en niets te doen als ik in het Brouwerhavense Gat zou zijn. Maar het bloed kruipt blijkbaar toch waar het niet gaan kan. De jagersinstincten ontbreken ook bij mij niet helemaal, hoe zorgvuldig ik dat ook ontken en verborgen poog te houden. Toen er dan ook enkele zeehonden waren geschoten, binnenboord gehaald en gevild, was ik zeker wat gewend geraakt aan dit harde bedrijf. Ik ging toen even actief en scherpt meekijken naar zeehonden als de jager in de kleine jol, en meermalen praaie ik een zeehond vlugger dan de jager zelf... Hoe het mij ook tegen de borst stuit, ik moet bekennen dat ik meermalen heb geroepen: **daar! DAAR!**

DAAR!

Spijt en schaamte

Ik heb eigenlijk nu nog spijt van deze zeehondenjacht op een dag in augustus van het jaar 1957. Direct nadien heb ik deze aantekeningen gemaakt om eens - en dat is nu, ruim twintig jaar later - de schaamte van mij af te kunnen schrijven. Want als je dan thuiskomt en daar begroet wordt door je vriendelijke kameraden, je eigen honden, en deze om hun snuit pakt om er mee te knuffelen, dan besef je opeens hoe wreed de goede mens is.

Vlissingen, januari 1979. (Uit Zeeuws Nieuws, maart 1979)

Literatuur:

IJsseling, M.A. en A. Scheyground: De zoogdieren van Nederland. 2e druk. 1950. pp. 367-377.

Bemmel, A.C.V. van: Alle zeehonden geteld. AO-reeks, no. 592, januari 1954.

S Nieuwe Rotterdamse Courant. 6 april 1957.

De bij dit artikel geplaatste foto's kwamen tot stand dankzij de medewerking van de Zeehondencreche te Pieterburen.

KAMERVVRAGEN:

JACHT & BOTULISME

Vragen van het lid Jansen (PPR) aan de Minister van Landbouw en Visserij, de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en de staatssecretaris Wallis de Vries van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, 2 augustus 1979.

- 1 Zijn de bewindslieden bereid de recreatie-jacht op waterwild, kraaiachtigen en vossen met onmiddellijke ingang te sluiten, gezien de bijdrage die de recreatie-jacht levert aan de totstandkoming en verspreiding van botulisme? *
- 2 Zo niet, welke mogelijkheden zien de bewindslieden dan om de bijdrage die de recreatie-jacht levert aan de totstandkoming en verspreiding van botulisme tegen te gaan?

Toelichting:

*In het rapport 'Natuurbeheer en Jacht(2), discussie naar aanleiding van de inleidingen op het RIN-colloquium van 23 september 1977' van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, wordt door alle deelnemers aan de discussie erkend dat door het aanschietsen van waterwild de kans op botulisme wordt verhoogd, wanneer daar de omstandigheden gunstig voor zijn. Deze gunstige omstandigheden doen zich vooral voor in de eerste maanden van de jacht op wa-

terwild. Hoge temperaturen en zuurstofarm oppervlaktewater kunnen dan optreden. Dan moet ter bestrijding van het botulisme het aantal kadavers in het water zo klein mogelijk worden gehouden. In het proefschrift van Dr. J. Haagsma over de etiologie en epidemiologie van botulisme bij watervogels in Nederland (1973), alsmede in andere publikaties van zijn hand (o.a. in 'Het Vogeljaar' 22: 809/813; 25: 74/78; 26: 117/120), wordt aangetoond dat de aanwezigheid van kadavers (b.v. van watervogels) in het oppervlaktewater een sleutelrol vervullen in de verspreiding van botulisme. De recreatie-jacht draagt verder bij aan de verspreiding van botulisme door loodvergiftiging van vogels die de loodkorrels (hagel) oppikken, door verstoring van watervogelconcentraties waardoor vogels van besmette naar niet-besmette gebieden vluchten en vice versa en door het schieten van aaseters. Met name over de positieve rol die aaseters als kraaien, eksters en vossen (kunnen) spelen ter bestrijding van botulisme is in de organen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging ('Natura' 73: 69/171; 73: 214/216; 75: 187/189) en van de Stichting Kritisch Faunabeheer ('Argus' jrg. 1976 en 1977) gepubliceerd.

SPREKERS

Vogelwerkgroepen, IVN-afdelingen en andere verenigingen vragen ons voor hun bijeenkomsten herhaaldelijk om sprekers die informatie over kritisch faunabeheer kunnen geven. Mensen die hier in beginsel best wel aan mee willen werken, worden verzocht zich met ons in verbinding te stellen. U hoeft geen ervaring met dit soort werk te hebben, want aspirant-sprekers maken toch eerst een 'oefen-periode' door. Wij vragen alleen dat u de SKF een goed hart toedraagt, dat u zich in actuele faunabeheerskwesties wilt verdiepen en dat u er aardigheid in hebt uw kennis op anderen over te dragen.

GEZOCHT

Als u zich opgeeft krijgt u een instructie-map thuisgestuurd. Hierin hebben we allerlei tips en ideeën voor het geven van lezingen en het deelnemen aan discussies verzameld. De map bevat ook een literatuurlijstje. In het najaar volgt een bijeenkomst waarop de aspirant-sprekers met elkaar kunnen kennismaken. Een deskundige op het gebied van groepsgesprekken zal ze verder instrueren. Inlichtingen bij mevr. R. Stockmann (tel. 085 - 336045) of H.P. Gallacher (tel. 02522 - 15510). Opgave zo spoedig mogelijk bij mevr. R. Stockmann, Van Ewijkweg 6 Oosterbeek.

Overleg over tegengaan meeuwenschade in de Noordzeeduinen

Er zal nog overleg worden gevoerd tussen het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, het Staatsbosbeheer en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer over de wijze waarop in de toekomst schade door meeuwen in de Noordzeeduinen het best kan worden tegengegaan.

Dit o.m. antwoord minister Van der Stee (landbouw en visserij) mede namens staatssecretaris Wallis de Vries (cultuur, recreatie en maatschappelijk werk) op schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid Faber.

Het Staatsbosbeheer heeft voor enkele ambtenaren in Noord Holland vergunningen aangevraagd tot het verstoren van nesten van zilvermeeuwen en stormmeeuwen. Van die vergunningen zou in het bijzonder gebruik worden gemaakt in de duinen van Schoorl. De vergunningaanvraag is alleen gehonoreerd met betrekking tot de zeer talrijk voorkomende zilvermeeuwen, omdat stormmeeuwen heel zeldzaam zijn. Het vooroverleg in de regio, waarbij ook het dienstvak Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer betrokken is geweest, heeft tot het advies geleid dat tegen inwilliging van de vergunningaanvraag in haar geheel geen overwegende bezwaren bestonden. Dit heeft aanleiding gegeven tot misverstanden. Daarnaast is onzorgvuldig acht geslagen op de tekst van de vergunningen. Hierdoor zijn ook nesten van stormmeeuwen verstoord. Van deze overtreding is uiteraard procesverbaal opgemaakt.

(persbericht no. 227 van het Ministerie van Landbouw)

Ook vorig jaar werden al eieren van storm- en zilvermeeuw geraapt. Dat was bekend, maar er werd niet ingegrepen. Er moest een controleur Vogelwet aan te pas komen om de zaak aan het rollen te brengen. Staatsbosbeheer krijgt nu toch een vergunning om eieren te rapen. Staatsbosbeheer mag immers niet nog meer zijn gezicht verliezen? Jammer dat CRM alsnog door de knieën is gegaan. Jammer want als er al sprake zou zijn van meeuwenschade in de noordzeeduinen dan ligt de oorzaak elders en dat probleem los je niet op door simpel eitjes rapen, (red.)

JACHT IN BERKHEIDE

Berkheide is het duingebied ten zuiden van Katwijk aan zee. Het is eigendom van de NV Leidse Drinkwater Mij. en van de Staat. Voor een deel is de jacht in handen van het Koninklijk Huis. Het natuurbeheer is in handen van Staatsbosbeheer. Net als in de Wassenaaarse duinen deugt van het Koninklijke fauna-beheer niets. De werkgroep Berkheide, van de Stichting Duinbehoud en Waterwinning, doet er in de nota 'Recreatie in Berkheide' een boekje over open. - citaat:-

'De jacht in Berkheide zoals die wordt uitgeoefend, heeft helaas erg weinig te maken met een natuurwetenschappelijk verantwoord beheer van de wildstand. Het lijkt erop, dat persoonlijk hobbyisme wordt botgevierd ten koste van vele dieren, lege patroonhulzen en lood in de bodem. De verantwoordelijke jachtopziener in het grootste deel van het terrein, Troost (jachtopziener van de Koningin, Red.), geeft blijk van weinig inzicht in het bestand van de verschillende diersoorten waarop door hem en doms anderen jacht wordt gemaakt. Overigens wordt ook daar LDM-personeel op een even lukrake manier gejaagd.

Slechts de konijnenjacht zou eventueel als beheersmaatregel kunnen worden gepresenteerd, doch is uit beheerstechnisch oogpunt waarschijnlijk in deze vorm overbodig (zie 4.4.3). De noodzaak tot het bejagen van konijnen, dus het ontbreken van andere methoden om de konijnenstand in toom te houden, is in elk geval nog niet aangetoond.

Van de jacht op andere diersoorten kan eenvoudigweg gesteld worden, dat dit hetzij louter voor de lol gebeurt, hetzij wegens persoonlijke aversie tegen bepaalde diersoorten op grond van vermeende schadelijkheid.

Het gepleegde jachtbeheer houdt in dat van alle, in de zin der jachtwet schadelijke diersoorten (het z.g. overig wild. Red.), zoveel mogelijk exemplaren wor-

den afgeschoten. Elke Ekster is er volgens deze filosofie één teveel. Kleine roofdieren zoals Wezels en Bunzings schijnen ook al schadelijk te zijn, afgaande op hoe vaak erop geschoten wordt. O.i. zijn ze juist bijzonder nuttig, al was het alleen maar omdat ze nogal eens Fazanten pakken, die (nog steeds!) worden gefokt, uitgezet en bijgevoerd om ze tenslotte te schieten. Kennelijk beschouwt m.n. Troost Bunzings en Wezels als lastige concurrenten...

Ook kan men zich niet aan de indruk onttrekken, dat bij de jacht ook commerciële motieven een grote rol spelen: geschoten dieren gaan, mits goed geraakt, tegen vergoeding naar preparateur of poelier. Onhandig aangeschoten dieren worden vaak niet eens meegenomen, zieke dieren (myxomatose-konijnen) worden niet eens geschoten, hetgeen tegen de jachtregels indruist en tevens tegen de meest elementaire vormen van wildbeheer.

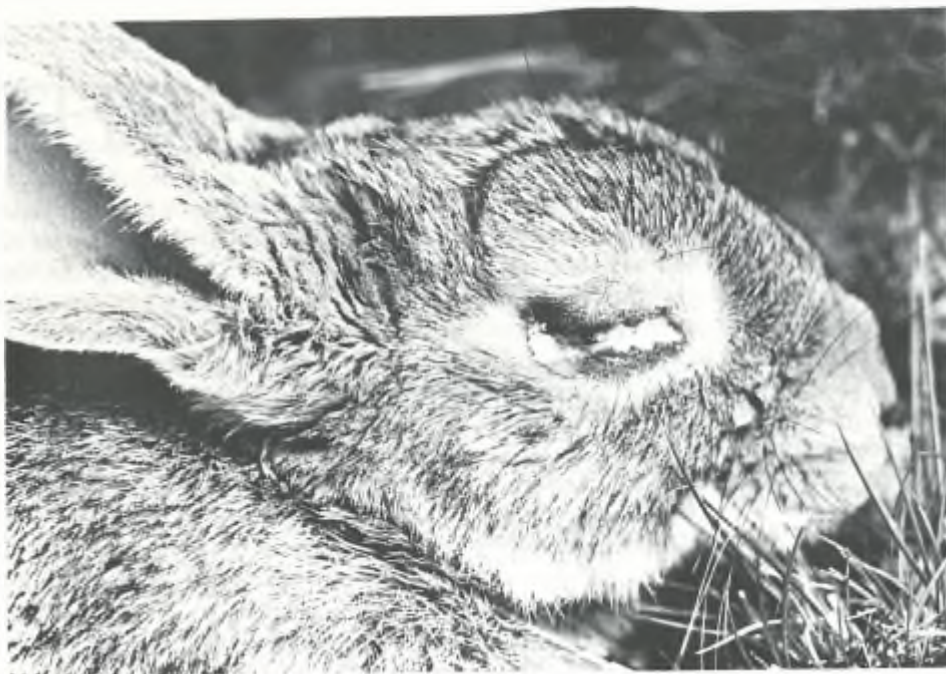
Helaas geeft de jachtwet jagers de mogelijkheid om, zonder rekening te houden

met de aantallen van een soort, deze bijna onbeperkt weg te schieten. Dat gebeurt in Berkheide dan ook: Patrijs, Houtsnip, Pijlstaart, Wintertaling, etc., nota bene doortrekkers in vrij kleine aantallen, worden afgeschoten. Na half oktober worden altijd veel aangeschoten dieren aangetroffen. Is het weidelijk om de vogels de kans te geven maar half geraakt te worden? Heeft het iets met beheer te maken?

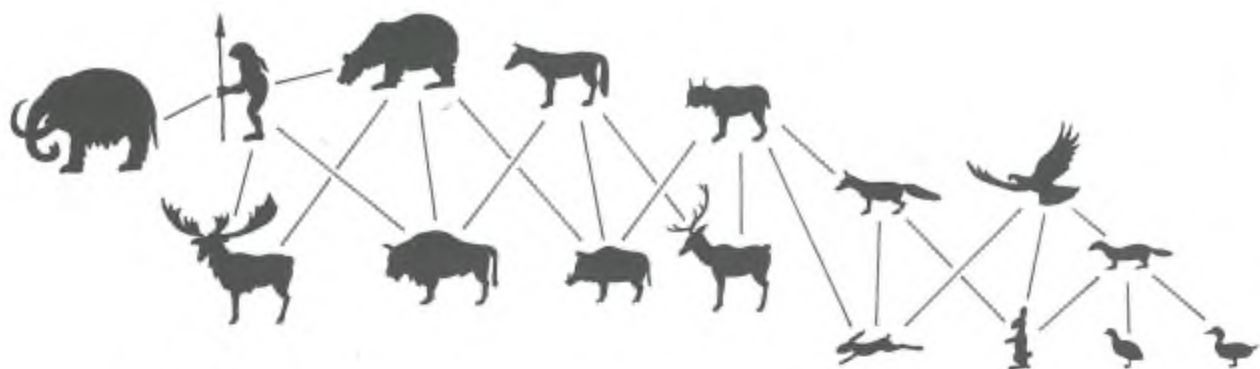
Omdat vaak in het gehele duingebied tussen Katwijk en Scheveningen op hetzelfde moment wordt gejaagd, zijn opgejaagde vogels gedwongen te vluchten naar plaatsen waar óók gejaagd wordt. De immense rustverstoring die op deze manier van de jacht uitgaat, ontnemt de vogels de gelegenheid tot fourageren. Het zal duidelijk zijn, dat deze toestanden niet gehandhaafd kunnen worden in een gebied dat als natuurgebied behandeld hoort te worden.'

myxon

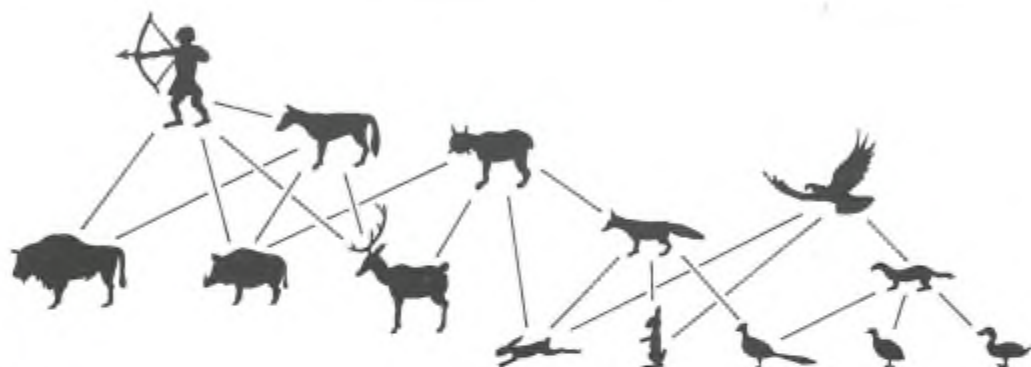
Myxomatose - konijn

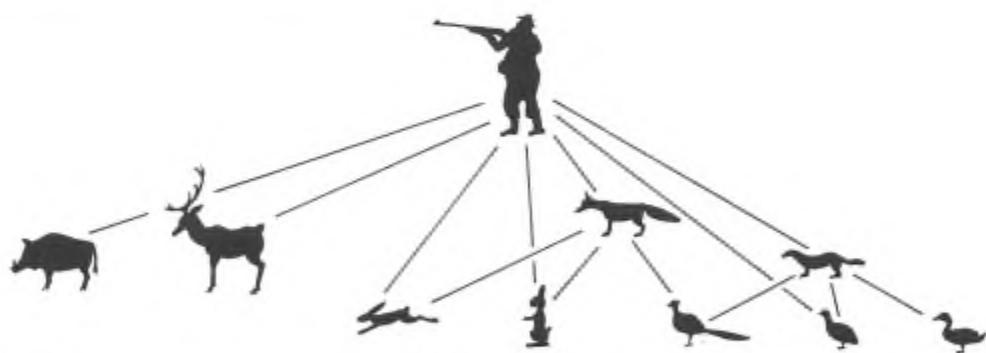
ecosystemen

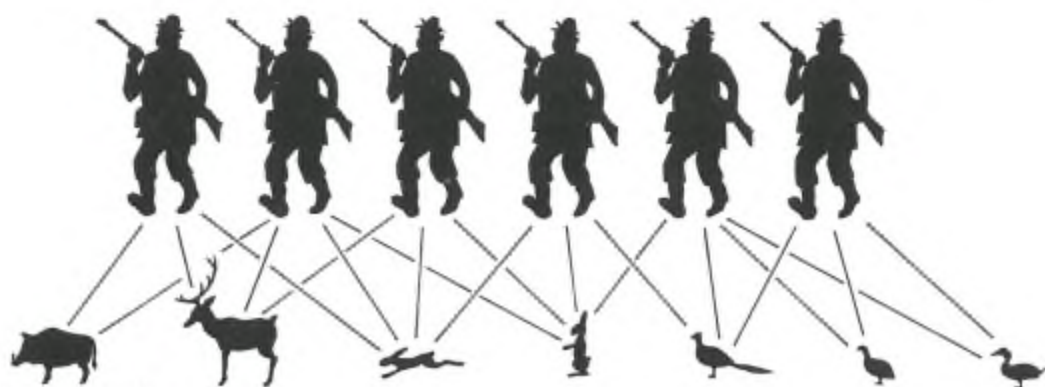
prehistorie

middeleeuwen

heden

toekomst ?

HECL

WIE VOLGT?

Bij het nog groeiend aantal natuur- en dierenbeschermingsverenigingen die hun standpunt over de jacht hebben herzien (Natuurmonumenten, Dierenbescherming, Vogelbescherming etc.) heeft zich nu ook de KNNV gevoegd.

De jacht in Nederland. Een standpuntverklaring

De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, welke zich volgens haar statuten onder andere ten doel stelt:

het steunen of ondersteunen van pogingen die kunnen leiden tot het oplossen van natuurhistorische vraagstukken; het steunen of ondersteunen van akties die gericht zij op de bescherming van natuur of landschap, ofwel op al hetgeen met een en ander in de ruimste zin verband houdt,

is van mening, dat zeker niet in de laatste plaats van haar een uitspraak mag worden verwacht ten aanzien van 'De jacht in Nederland'. Zij doet deze uitspraak in volkomen onafhankelijkheid van welke belangengroepering dan ook, uitgaande van ecologische en ethische inzichten. De uitspraak heeft geen betrekking op bepaalde terreinen, doch geldt voor het gehele Nederlandse territorium.

De KNNV is van mening, dat in het overwegend kunstmatige ruimtelijk bestel, zoals wij dat in Nederland kennen, in de toekomst geen plaats meer mag zijn voor de jacht in de vorm van liefhebberij of sport. Zij is daarom voorstander van een zo sterk mogelijk doorgevoerde beperking van het aantal jachtvergunningen aan partikulieren.

De KNNV is van mening dat de jacht als onderdeel van het beheer van natuurterreinen en agrarische gebieden niet geheel kan worden uitgesloten. De jacht moet dan een weloverwogen deel uitmaken van het geheel van de nodige beheersmaatregelen en dient vakkundig te worden uitgevoerd.

De KNNV is van mening dat aan de te nemen beheersmaatregelen een duidelijk plan ten grondslag dient te liggen, gericht op het instandhouden van een ecosysteem met een voor het betreffend gebied maximaal verantwoorde variatie. Mogelijke nevenwerkingen van de te nemen beheersmaatregelen dienen zoveel

mogelijk vooraf op hun effecten te worden afgewogen.

De KNNV is van mening dat het niet-rationeel beschikken over leven en lijden van wild in strijd is met haar ethische normen ten aanzien van natuurlijk leven in het algemeen.

Bij het doorvoeren van de consequenties uit voornoemde uitspraken dient te worden vermeden dat nu bestaande natuurgebieden verloren gaan ten gevolge van aan hun eigenaars opgelegde jachtbeperkingen. Ook dient te worden voorkomen dat de stroperij erdoor in de hand wordt gewerkt.

Belgische Game Fair

BRUSSEL (belga) - De Bond Beter Leefmilieu-Vlaanderen, het coördinatiekomitee voor de bescherming van de vogels, de Belgische jeugdbond voor natuurstudie en de Panda-Club uitten tijdens een perskonferentie te Brussel hun ongenoegen over de organisatie van de eerste jagersbeurs in België, nl. de 'Game Fair 1979' te Lanaken.

Ze twifelen niet aan de goede bedoelingen van sommige jagers, maar weten ook dat deze kleine elite niet ernstig genomen wordt door de overgrote meerderheid van de ruim 30.000 bezitters van een jachtvergunning.

De verenigingen weerleggen de bewering van jagersverenigingen die zeggen dat zij het natuurlijk evenwicht in stand houden. 'Het zou veel eerlijker zijn om de jacht voor te stellen als een genoegen om dieren op te sporen en te doden. Een gastronomische bezigheid of het onderhouden van kontakten op hoog niveau. Daarvoor is het voor de natuurbeschermers duidelijk dat de jagers voordeel hebben aan een verstoring van het natuurlijk evenwicht, want de dieren die voor dat evenwicht zorgen, b.v. de marterachtigen, worden door de jagers ongenadig uitgemoord als concurrenten. Als kroon op het natuurbeheer wordt dan meestal nog kweekwild als toekomstige schietschijf uitgezet.'

Om deze redenen weigeren een groot aantal verenigingen stands op te richten op de 'Game Fair'.

De natuurbeschermers zijn echter niet principieel tegen jacht. Daar waar schadeproblemen zijn en waar andere afweermiddelen falen, kan selectieve jacht door verantwoordelijke en gediplomeerde jagers een oplossing bieden.

Tijdens de perskonferentie werden ook een aantal voorstellen geformuleerd om tot een betere vogelbescherming te komen: afschaffing van de zogenaamde bevoorrading van de vogelkwekers en vinkeniers; ernstig jachtexamen voor elke jager; verbod van jacht op trekvogels. Verbod van jacht tijdens de schemering op eenden.

Hierover is een gemeenschappelijk voorstel ingediend door wetenschapsmensen, natuurbeschermers en jagers. Verbod van het gebruik van klemmen en gifteieren; beperkingen bij het uitzetten van dieren in de natuur en organiseren van een betere controle.

Uit de Gazet van Antwerpen 20 juni 1979

Walgelijk Feest

Liggen er nog kraaiekoppen in de diepvries, eksterpoten en gaaiepoten? Jammer, jammer. Daar had u gisteravond zo leuk mee voor de dag kunnen komen in café De Exelse Molen in Exel. Echt waar, had u ook mooie prijsjes mee kunnen verdienen. Alle koppen en poten werden geteld, kregen zelfs puntjes. Vijf puntjes voor een kraaiekop, twee voor een eksterpoot en één voor een gaaiepoot. Het was een feestje, georganiseerd door de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging samen met de Stichting Fauna Gelderse Achterhoek. Verloofdes, vrouwen en vriendinnen waren ook welkom op deze walgelijke bijeenkomst. Walgelijk omdat je geen feest gaat bouwen op de dood van medeschepselen, zelfs als je het nodig vindt ze dood te maken omdat ze schadelijk zouden zijn. Weet u trouwens wat ook schadelijk is? Een troep jagers die de schone Achterhoekse dreven doorknallen met hun schietgeweren. Menige wel door de wet beschermde vogel raakt er door van de leg af, schrikt zich het apezuur zodat hij (zij) het broedsel in de steek laat en menige onschuldige wandelaar raakt van de kook door al dat geknal.

Algemeen Dagblad 1 juni 1979

Bescherming Roek kost moeite

Op zondag 13 mei j.l. stelden leden van de Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant vast, dat in de roekenkolonie op het landgoed Dongewijk aan de Bredaseweg in Tilburg een aantal bomen gerooid waren waardoor een groot aantal nesten van roeken, zowel uit de gerooide als uit naburige bomen, vernield waren. Minstens 50 nog niet vliegvlugge jongen, alsmede acht volwassen vogels werden dood aangetroffen. Enkele van deze vogels werden voor onderzoek meegenomen. De werkgroep waarschuwde de Algemene Inspectie Dienst. Kort daarop bleek dat de Tilburgse gemeentepolitie dit al een dag eerder gekonstateerd had zonder dat verbaliserend werd opgetreden. De plaatselijke krant, het Nieuwsblad van het Zuiden heeft de zaak - na overleg met de afdeling Bijzondere Wetten van de gemeentepolitie - buiten de publiciteit gehouden. Zo gaat dat daar. Dongewijk werd onlangs aangekocht door de van radio, t.v. en songfestival bekende orkestleider Frans de Kok. In het Nieuwsblad van 17 mei j.l. werd hij getekend als een soort weldoener, die een deel van zijn landgoed beschikbaar wilde stellen voor volkstuinders. Of dit voornemen verband houdt met het verjagen van de 'schadelijke' roeken blijft in nevelen gehuld. Een saillant detail is dat het landgoed jarenlang middels de bekende, veelhoekige groene bordjes opengesteld was voor het publiek. Op zondag 13 en maandag 14 mei stond er aan de ingang plotseling het blauwe bordje 'Verboden Toegang' dat een week later, na de slachting, weer was verdwenen. Sedert de wijziging van de Jachtwet in 1977 is de Roek (*Corvus frugilegus*) een beschermde soort; een verheugende ontwikkeling, waarop van vogel- en natuurbeschermingszijde reeds vele jaren werd aangedrongen. De sterke achteruitgang van de Roek in Nederland gaf alle aanleiding om deze soort een beschermde status te verlenen: tussen 1944 en 1970 daalde het bestand met 80% ten opzichte van 1967 bedroeg de afname in 1970 25%. (Feijen in: *Limosa* 49, p. 28-67). Uit verschillende onderzoeken werd geconcludeerd, dat de Roek als een overwegend nuttige vogel kan worden beschouwd voor de landbouw en de bosbouw, dat hij nauwelijks aantoonbare

schade aanricht en een nuttige functie heeft als insektenverdelger.

Ook in Brabant is de situatie voor de Roek allesbehalve rooskleurig. Recent verdwenen verschillende kolonies, bijv. te Tilburg (Rauwbraken, Koningshoeven), Berkel-Enschot (Druiventros) en Vught (Maurick). Behoudens de kolonie in het Wilhelminapark is de kolonie op de Dongewijk de enige in de wijde omgeving en bovendien verreweg de grootste van de gehele provincie Noord-Brabant. In april 1979 werden hier door A. van Poppel, lid van de werkgroep, 410 bewoonde nesten geteld. De Roeken zijn hier reeds tientallen jaren gevestigd, hetgeen de eigenaar uiteraard bekend is. Tot ergernis van de werkgroep zijn midden in de broedtijd 50 á 100 nesten door de genoemde werkzaamheden vernield. Door de juist op gang gekomen bladontwikkeling aan de nestbomen kon het exakte aantal vernielde nesten niet vastgesteld worden; een aantal van ten minste 50 maakt echter reeds een aanzienlijk percentage van de kolonie uit. Het feit, dat 'slechts' 50 dode jongen werden gevonden is met dit aantal nesten niet in tegenspraak, omdat bekend is dat een aantal nog levende jongen door de politie ter revalidatie werd meegenomen en omdat het allerminst zeker is dat alle uit de nesten afkomstige jongen op 13 mei nog ter plaatse waren. Het feit dat toegestaan werd om de reeds gerooide bomen op te ruimen betekent een ontoelaatbare en onnodige voortzetting van de verstoring van de resterende broedparen. Op maandag 14 mei werd waargenomen hoe de oude vogels tijdens deze werkzaamheden in het geheel niet op de nesten durfden te komen.

In vergelijkbare gevallen van (voorgenomen) vervolging van Roeken uit Neede en Eibergen die aan de kaak werden gesteld blijkt onder meer, dat de kantonrechter verwarring met Zwarte kraaien niet als excuus wilde aksepteren. Naar verluidt zou een dergelijke 'verklaring' voor de gepleegde handelingen ook in het onderhavige geval gegeven zijn.

De Stichting Kritisch Faunabeheer verneemt graag ervaringen van andere donateurs die overtredingen van de Jachtwet constateerden en die bij de politie melden.

GAAIEN- LARIEKOEK

Op 22 maart j.l. (persbericht no. 85 Min. van Landbouw) maakte minister van der Stee bekend dat, op advies van de jachtraad, de jacht op de Vlaamse Gaai van 1 mei tot 15 juli gesloten werd omdat: 'deze wildsoort momenteel (22 maart, Red.) geen noemenswaardige schade aan de landbouw aanricht'.

Gaaien hebben natuurlijk nooit schade aan de landbouw aangericht. Sterker nog ze zijn belangrijke bondgenoten van de boer. De Gaai is namelijk de voorname nestpredator van de houtduif en over die vogel komen nog wel eens klachten binnen. Gaaien zijn van wezenlijke betekenis binnen hun levensgemeenschap en o.a. de belangrijkste verspreider van de Eik.

Het wordt dan ook tijd dat de Gaai naar de Vogelwet gaat en het hele jaar bescherming krijgt. Een goede raad voor de minister: 'Doek de jachtraad ten spoedigste op!'.

Geen verklaring rechten van dier

... Als we eens een kerk gingen bezetten!...

CORRECTIE

In Argus 4, 1978 is in het voorwoord van de voorzitter een foutje geslopen. Op de Orkneyeilanden zouden niet 35.000 maar 29.000 grijze zeehonden worden gedood. Vijf jaar lang, ieder jaar 4900 babies en 900 volwassen vrouwtjes.

KOMEN PIJL EN BOOG TERUG?

door HENK de NIE

In 1918 verscheen een archeologische/ethnografische publicatie door S.T. Pope met de resultaten van een onderzoek naar de eigenschappen van verschillende soorten pijl en boog. Recente wapens van Indianen (Sioux en Apache), Tartarse, Turkse maar ook zorgvuldig gereconstrueerde bogen uit de Oudheid, zoals een boog van taxushout uit Engeland van 2800 v. Chr. werden getest. Er werd, hoe kan het ook anders, met succes jacht mee bedreven. Een hek kon op 75 meter afstand met één schot worden gedood. In vergelijking met het geweer en de kogel, werd het weefsel van het geschoten dier veel minder gescheurd. Daardoor was het bloedverlies groter en ging het dier eerder dood dan na een gewerschot. Een slecht schot zou daaren-

tegen een aangeschoten en ontsnapt dier een betere kans op overleven geven. Pope konkludeerde dan ook dat de jacht met pijl en boog een veel sportievere en humanere vorm van jacht was.

Dit alles lijkt heel mooi. Bij jacht met pijl en boog is de jager gedwongen om dicht bij zijn prooi te komen. Hiervoor is meer kennis over het gedrag nodig. Lui met weinig gevoel voor de natuur zouden weinig kwaad kunnen met pijl en boog. Het probleem van lood in het milieu en de aangeschoten eenden en ganzen is er dan niet meer. Een ander voordeel is het ontbreken van geluid, dus minder verstoring. Vele van deze fraaie argumenten vond ik terug in een Noors tijdschriftartikel. In 'Vi Menn', een mannenblad met meer zinnige infor-

matie en minder vrouwelijk naakt dan we hier kennen, vertelde een Amerikaan over de jacht met pijl en boog. De geweerjacht beschouwde hij als slachten. Pijl en boog-jacht is in de Verenigde Staten in opmars; alleen al in de staat Wisconsin zouden 35.000 jagers zijn. De bogen en pijlen zijn dankzij de moderne techniek geperfectioneerd. Een dracht van 250 meter wordt gemakkelijk gehaald (dit was het maximum van de door Pope onderzochte bogen), met een snelheid van 75 m/sec. Er wordt gebruik gemaakt van metaal voor de bogen, de pijlen zijn van aluminium of fiberglas. De prijzen liggen tussen de f 100,- en f 1600,-. De jacht met geweer is 9 dagen geopend (waarop precies vermeldt de schrijver niet), met pijl en boog mag gedurende twee en een halve maand gejaagd worden.

Aan dit soort jachtbedrijf zitten een aantal lelijke kantjes. In de Verenigde Staten schijnt het aanschietsen en alleen verwonden van wild wel degelijk een probleem te worden. Dit zou komen omdat iedere vorm van reglementering van de verkoop, het bezit en het hanteren daar ontbreekt. Verder is men zeer snel werkende giften gaan gebruiken. Daarmee is ieder aangeschoten dier kansloos geworden. Een groot gevaar bovendien lijkt mij de illegale jacht op bijv. beschermde dieren uit louter winstbejag (opgezette stootvogels!). Op geruisloze wijze, en daardoor ook in ons dichtbevolkte land gemakkelijk aan de aandacht ontsnappend, kan deze worden uitgevoerd. Hoe de situatie in Nederland is of kan worden met betrekking tot de pijl en boog-jacht, weet ik niet. Ik kan mij althans niet voorstellen dat de K.N.V.J. zijn leden/plezierjagers zal oproepen het geweer in te leveren en in te ruilen tegen een pijl en boog waarmee ze dan in het vervolg hun hobby mogen uitoefenen. Als het pijl en boog-jagen, al dan niet illegaal uitgeoefend, naar Nederland komt, zal het waarschijnlijk alleen maar een extra jachtdruk geven op de fauna. Geen reden om deze 'sportieve en humane' vorm van jacht met enthousiasme te begroeten.

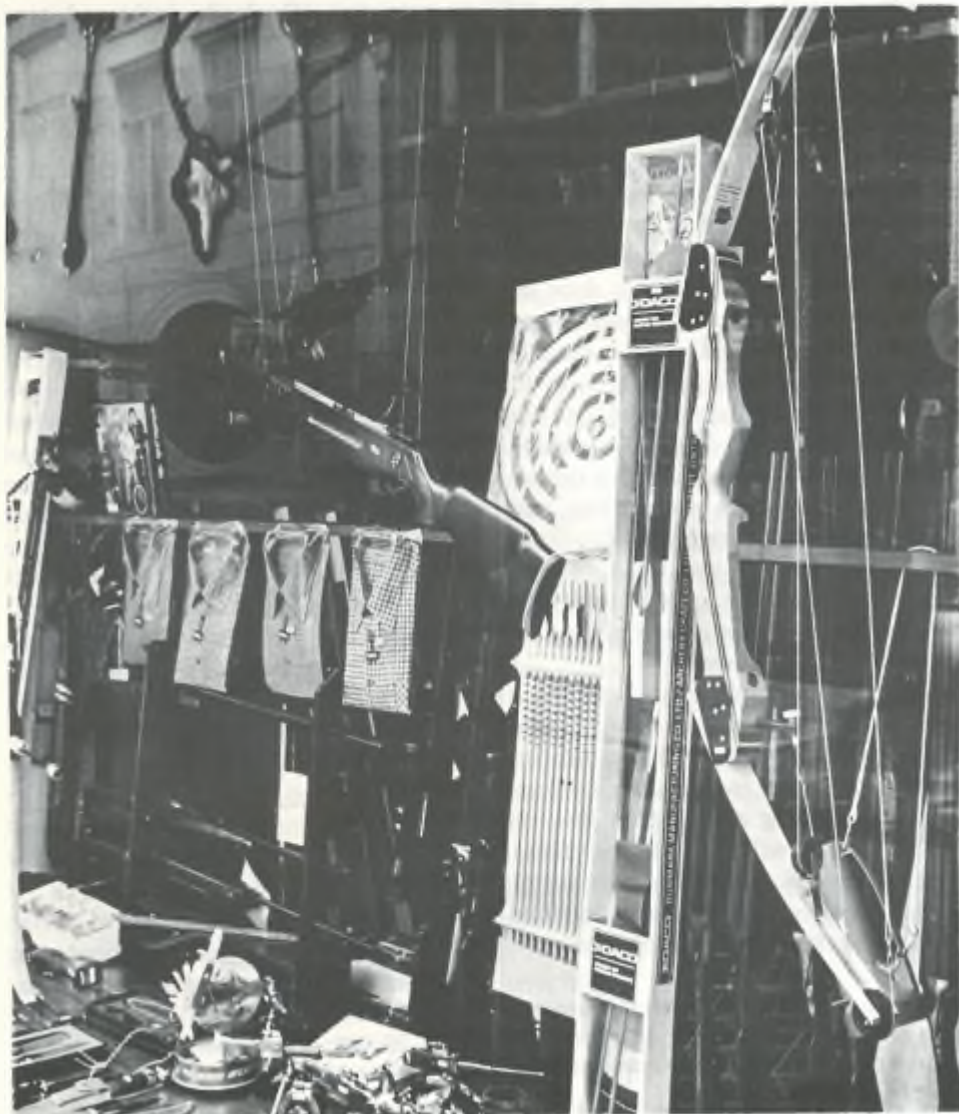
Geraadpleegde literatuur:

John Coles (1973). *Archaeology by Experiment*, Hutchinson & Co. London Pp. 182

P.T. Jorgenson (1979). 'Jakt med gevær er ren slakt'. *Vi Menn* 20: 40-41.

Noot van de redactie:

Pijl en boog behoren in Nederland niet tot de geoorloofde jachtmiddelen. Wie ermee op dieren schiet is een stropser. Dat moet maar zo blijven.

BRIEVEN

Niet Drammen

Hoewel ik grote waardering heb voor het doel dat U nastreeft met betrekking tot het beschermen van alles wat in de natuur leeft, Uw aanklacht tegen de jacht en wat dies meer zij moet mij toch iets van het hart.

Met betrekking tot het zoeken van Kievitseieren moet ik toch protest aantekenen. Een Kievit die bij de jacht geschoten wordt is dood en kan geen nakomelingen meer krijgen, maar men kan een Kievit diverse malen de eieren wegnemen, zij legt door, en brengt toch haar vier jongen groot.

En nu moeten jullie in je ijver niet door blijven drammen met onware gegevens over dingen waar je geen weet van hebt. De raaptijd is nu tot 5 april, tegenover het kantoor waar ik werk zijn weilanden waar ik wel eens een eitje raap. Twee weken na sluitingsdatum lagen er weer bebroede eieren en nu komen de boeren met kunstmest zaaien en eggen. Weg eieren. Indien men tot de 12e had mogen zoeken zouden er in ieder geval geen bebroede eieren verloren zijn gegaan.

Zulk soort gevallen kom ik ieder jaar weer tegen en het ligt heus niet aan het rapen van een paar eitjes. Hebt u wel eens nesten gevonden met twee of drie eieren die 's nachts kapot gevoren waren? Ik meermalen. De werkelijke boosdoeners zijn de gemeenten en de rijksinstellingen (er moet zonodig weer een weg komen door een mooi weidcomplex of er moet weer eens gebouwd worden). Kijk dan zegt men niet het kan niet want het is zo'n mooi weidevogelgebied. Want hoewel we barsten van de wegen een nieuwe moet er komen hoe dan ook. Bekijkt u het eens van die kant. Door inkrimping van broedgebieden worden de vogels inderdaad teruggedrongen, maar door het verbieden van het eierenzoeken lost U niets op. Tegen de tijd dat de eieren dan bebroed zijn (zwaar bebroed), komt de boer en weg broedsels. En wat is erger? In het begin wat uithalen of wachten tot de jongen bijna uitkomen, dat is wreder.

Ik zou het op prijs stellen als U dit stukje eens in Uw blad opneemt als mening van een werkelijk natuurliefhebber.

C. de Boer, Utrecht

Onkritisch Faunabeheer

Indertijd ben ik lid geworden van kritisch Faunabeheer, omdat ik meende dat het nuttig was een organisatie te steunen die werkelijk aan **kritisch** faunabeheer wilde werken, o.a. door de raaptijd van Kievitseieren in te korten, geen opfok van fazanten e.d. voor de jacht, bescherming van zeehonden, beperking van de jacht op vogels etc. Maar nu ik kennis neem van Uw mening over het 'beschermen' van kraaien, eksters, meeuwen e.d. en in het veld de funeste gevolgen van deze vogels vooral t.a.v. de steeds schaarser wordende weidevogels gedurende dit voorjaar heb kunnen gadeslaan, besef ik dat kritisch Faunabeheer bij U geworden is tot **onkritisch niet beheren**. Daar ik me daarmee niet kan verenigen, heb ik besloten het lidmaatschap van Uw vereniging te beëindigen.

P. Kelder, Haarlem

JAGEN? BAH!!

In het nummer van 2 maar j.1. van 'de Ned. Jager', voorzien van een misselijke voorplaat van de jager/tekenaar 'Rien' (Poortvliet), las ik een even misselijk artikel van een zekere meneer C.J. Tieleman sr., getiteld: 'Vossen en nog wat schoontijd?' Ik heb zelden in dat blad, dat ik al jaren onder ogen krijg, een miserabeler stuk proza gelezen. Het staat bol van onbewezen stellingen en ademt zo'n tendentieuze sfeer dat je er naar van wordt. Het is een specimen van het adagium: Men heeft een standpunt en daar sleept men bewijzen voor aan, in plaats van te doen wat men behoort te doen, n.l.: aan de hand van onderzoeken tot een standpunt komen. Het artikel bevat voorts de innerlijke tegenstrijdigheid dat de schrijver enerzijds het RIN als deskundige bondgenoot ten tonele voert (pag. 137, laatste kolom onderaan en pag. 138 eerste kolom bovenaan) en vervolgens anderzijds als dat zelfde RIN (laatste kolom pag. 138) concludeert dat het hoofdvoedsel van de vos uit muizen

bestaat, dit weg te poetsen met de stupide stelling: 'als de vos geen vogels of wild meer kan vangen zal hij genoeg moeten nemen met andere kost'; het RIN is plotseling niet meer deskundig als een uitspraak van die zijde meneer de schieter niet in de kraam te pas komt! Enfin we kennen dat geleuter van de jagers wel. Meneer Tieleman zet zich, hij kan dat niet verbergen, hevig af tegen 'de kritische jongens.' Meneer T. 'gunt' (hoe ethisch!) de vossen een schoontijd, maar neemt dat aan het slot van zijn artikel weer terug, door te zeggen 'waar dit nodig is.' Wanneer is dat b.v. niet mogelijk (blz. 139, derde kolom), als de vos 'huishoudt' onder de opgefokte fazantenkruikers die als stomme levende schietschijf voor de faunabeheerders' moeten dienen.

De havik is blijkbaar ook al weer een concurrent van de wildschutters aan het worden. Dus die moet ook uitgeroeid ('kortgehouden' om in jagersjargon te spreken) worden. Ook echter al weer tegenstrijdig, want de nobele jager stelt dat de havik duiven en eksters als prooidieren kiest; en die zijn toch 'schadelijk?' Edoch de stemmingmakerij tegen dit roofwild is al begonnen! (blz. 138, 3e kolom).

Een voorman/scrivent van het 'groene gilde' (een zekere 'cartouche') ('hoofdredacteur' zelfs) haalt uiteraard de heer T. met instemming aan. Maar wie had anders gedacht?

Al vele tientallen jaren ben ik, niet-jager zijnde, annex met jachtaangelegenheden; de laatste tijd in toenemende mate ben ik 'bah' van het bla-bla-gedoe van de schietende meute. Mag ik hun geschrijf karakteriseren met een mondelinge definitie van een collega van mij, die onlangs zeide: zij (de jagers) wringen zich in allerlei bochten om hun jachtpassie te rechtvaardigen.

Beschouwt u deze brief als een 'cri de coeur' van een donateur van de stichting 'KRITISCH FAUNABEHEER'.

Ik wens u veel sterkte en succes bij uw werk in het belang van het kritisch faunabeheer. Het is hard nodig. De jagers stellen zich teweer en daaruit blijkt al dat uw werk invloed heeft. Het ten goede beïnvloeden van de publieke opinie en van die van de jeugd is een zeer nuttige zaak.

U. Burgers, Zwolle

Eendenjacht wekt protest

BOTULISME STEEKT KOP WEER OP

*Faunabeheer slaat
botulisme-alarm*

**Minister
wil geen
jachtstop**

Jacht op eenden ^{TR- 26-7-79} gaat door

door D. A. C. van den Hoorn
DEN HAAG, zaterdag

De op 24 juli geopende jacht op wilde eenden en de jacht op kraaiachtige vogels, vossen en andere kleine roofdieren zal niet worden gesloten.

Deskundigen van de Dienst Faunabeheer van het ministerie van Landbouw deelden dit gistermiddag mee, in antwoord op een telegram van de Stichting Kritisch Faunabeheer aan de minister van Landbouw, waarin werd aangedrongen op een onmiddellijke sluiting van de jacht op deze diersoorten.

De kritische natuurbeschermers hadden in hun telegram betoogd dat geschoten watervogels die in het water terechtkomen en niet achterhaald worden een verdere verspreiding van het botulisme bevorderen.

Op het ministerie van Landbouw zei een woordvoerder dat de jacht niet als een aanleiding tot de verspreiding van botulisme wordt gezien. De jagers zijn wettelijk verplicht geschoten wild op te sporen en te verwijderen. Ook is het bekend dat in tijden van botulisme jagers zich actief tonen bij het opsporen van kadavers in het water.

Botulisme onder watervogels doet zich overigens niet alleen in natuurgebieden voor. De ziekte concentreert zich zelfs voor een groot deel in het dichtbevolkte westen rond koelwatercircuits van elektrische centrales, in stadsplantsoenen en in grachten en ook op opgespoten terreinen die dienen voor stadsuitbreidingsplannen.

DEN HAAG - De stichting Kritisch Faunabeheer wil dat de jacht op watervogels, kraaiachtigen, vossen en andere kleine roofdieren onmiddellijk wordt gestopt, omdat botulisme optreedt.

Telegram

In een telegram heeft Kritisch Faunabeheer aan minister Van der Stee (landbouw) dringend gevraagd of hij hiervoor wil zorgen omdat neergeschoten

dieren vaak niet meer worden teruggevonden. Na verloop van tijd worden dit botulismehaarden.

Verbrand

De roofdieren zijn minder

Geen verbod op ^{TR- 26-7-79} jacht wilde eenden

DEN HAAG (ANP) - De ruim 40.000 bezitters van jachtakten hoeven hun jachtgeweren niet in de kast te laten staan als vandaag de jacht op wilde eenden wordt geopend. Het ministerie van landbouw en visserij heeft de indruk dat het aantal wilde eenden in ons land nog steeds zeer behoorlijk is en ziet dan ook geen aanleiding om in te gaan op een verzoek van de stichting Kritisch Faunabeheer om de opening van de jacht op wilde eenden te voorkomen.

De stichting Kritisch Faunabeheer vindt dat er op dit moment niet te veel wilde eenden in ons land zijn. Als gevolg van de botulisme-epidemieën van de laatste jaren en de afgelopen strenge winter zou de stand van deze vogels danig teruggebracht zijn. Bovendien zegt de stichting, dat door het koude voorjaar de broedtijd later begonnen is. De wilde eenden zijn nu erg kwetsbaar, omdat ze op dit moment in de rui zijn. Het ministerie vertrouwt wat dit laatste betreft vooral op de sportiviteit van de jager, die de eenden alleen in de vlucht behoort te schieten.

♦ De staatssecretaris van CRM wil de jacht helemaal niet uitschakelen. ♦ Hoe komt u daarbij? ♦

Steenmarters en dassen sterven door landbouwgif

ROTTERDAM (ANP) - De 28 dassen en zeven steenmarters, die onlangs in het Geuldal in Limburg om het leven zijn gekomen, blijken te zijn vergiftigd door het slakkenbestrijdingsmiddel metaldehyde. Het Centraal diergeneeskundig instituut in Rotterdam, dat dit bij onderzoek van de dieren heeft vastgesteld, gaat met het Rijksinstituut voor natuurbeheer in het Geuldal onderzoek verrichten naar de aanwezigheid en de herkomst van metaldehyde.

Volgens ir T. Spierenburg, hoofd van de afdeling analytische chemie en toxicologie van het Centraal diergeneeskundig instituut, is metaldehyde door het ministerie van landbouw toegelaten om te worden gebruikt in de land- en tuinbouw. Vermoedelijk hebben de omgekomen dassen en steenmarters (zeldzame, beschermde dieren) het gif met het dagelijkse voedsel naar binnen gekregen.

„Jacht vergroot botulismegevaar”

AD. 27-7-79

besmettelijke ziekte voorkomt

Tientallen

Tijdens de afgelopen maanden zijn in Zuid-Holland enkele tientallen vogels gedood door botulisme. Nu is in het natuurreservaat De Grote Peel op de grens van Brabant en Limburg de voor watervogels dodelijke ziekte ontdekt. Zo'n honderd kadavers van eenden en kormoranen zijn opgeruimd. Het gaat in alle gevallen om botulisme C, dat ongevaarlijk is voor de mens.

vatbaar voor het virus en rui-
men de infectiebronnen op. De
stichting dringt er op aan dat
kadavers worden verbrand. Tij-
dens de jacht zouden watervo-
gels ook kunnen vluchten naar
gebieden waar de juist voor hen

geen jacht in natuurreservaten
dood geen dier voor plezier
stop trekjagelmoed ook in Nederland
natuurbeheer zonder jachtgeweer

1

STICHTING
KRITISCH
FAUNABEHEER

POSTBUS 76
5-GRAVELENDI

natuurbeheer
zonder jachtgeweer

dood geen dier
voor plezier

geen jacht in
natuurreservaten

stop trekjagelmoed
ook in Nederland

natuurbeheer
zonder jachtgeweer

2

3

4

5

Stickers:

Prijs:

1. Gele geplastificeerde stickers per 4 stuks f 2,—
2. Kleine gele stickers per vel (8 stuks) 1,—
3. Sluitzegels c.q. muntstickers per vel (16 stuks) 0,25
4. Vossensticker 0,75
5. Stop Ganzenjacht sticker doorsn. 10 cm. 0,50

Verzendkosten stickers: 0,45

SCHIET MIJ NIET

6

7

STOP SPORTJACHT

8

9

10

Posters:

6. Poster Houtsnip f 1,50
7. Poster Hermelijn 1,50
8. Poster S.K.F. 1,50
9. Vossenposter 1,50
10. Zeehondenposter 1,50

Verzendkosten posters (in koper):

- 1, 2 of 3 posters f 2,45
- 4 of 5 posters 3,50

Diversen:

Prijs Verzendkosten

11. 8 correspondentiekaarten met vogelafbeeldingen en tekst in enveloppe f 4,— f 1,20

11

12

de Meerkoet

13

N.O.S.

14

STICHTING
KRITISCH
FAUNABEHEER

UPONING OF NATURAL VALUES IN THE
CENTRAL NETHERLANDS

15

de alternatieve
jachtwet 1977

Diversen:

Prijs Verzendkosten

12. Meerkoetenboekje 15,— 1,70
13. N.O.S.-Frontaal forumdiscussie 2,25 1,20
14. Wetenschappelijke mededeling S.K.F. no. 1: 'Het ontwikkelen van de natuurlijke potenties van de centrale Veluwe' (in het Engels) 4,75 1,20
15. Alternatieve Jachtwet 1,50 1,20
- Ganzenactiekaart 0,80 p/st 1,—
- 10 voor f 3,— (incl. porto)
- Ansichtkaart per 10 stuks

Bovenstaande artikelen zijn te bestellen door overmaking van het juiste bedrag, en onder vermelding van het gewenste artikel, op giro 3522188 ten name van Penningmeester Stichting Kritisch Faunabeheer, Den Haag.

